

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

FILOZOFICKÁ FAKULTA

KATEDRA DĚJIN UMĚNÍ

OBOR: *DĚJINY VÝTVARNÝCH UMĚNÍ*

**Zobrazení starozákonního krále Davida v Bibli olomoucké
a jeho ikonologický význam**

BAKALÁŘSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

Pavla Jančíková

Vedoucí diplomové práce: doc. Ing. PhD. Pavol Černý

OLOMOUC 2010

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně, pouze s použitím uvedené literatury a internetových zdrojů.

V Olomouci dne 10. května 2010

Děkuji vedoucímu práce docentu Pavlu Černému za věcné připomínky a rady a Mgr. Evě Vachtkové za jazykovou korekturu práce.

Obsah

Úvod	5
1. Přehled literatury zabývající se problematikou krále Davida	6
2. Davidův biblický příběh	7
3. David v ikonografii	10
4. Bible olomoucká.....	17
4.1 Stav bádání.....	18
4.2 Zobrazení krále Davida v Bibli olomoucké.....	20
5. Analogická vyobrazení v gotických rukopisech.....	26
Závěr	30
Poznámky	32
Katalog rukopisů	38
Literatura.....	60
Seznam obrazových příloh	70
Obrazové přílohy	81
Summary	90
ANOTACE.....	91

Úvod

Tématem předkládané bakalářské diplomové práce jsou zobrazení starozákonního krále Davida v *Bibli olomoucké*. V první části práce jsem se zaměřila na životní příběh této biblické postavy, na který pak bezprostředně navazuje ikonografie. Rámcově je shrnuta jednak literatura zabývající se ikonografií, ale i ta, v níž se dovidáme cenné informace o *Bibli olomoucké*. Dále pojednávám o samotné Bibli jako významné památce knižní kultury. Poté popisuji jednotlivá vyobrazení krále Davida v tomto rukopise se zaměřením na text, který jej doprovází. V závěru práce je představen katalog středověkých rukopisů české a moravské provenience z domácích i zahraničních sbírek, v nichž je možno nalézt miniatury s Davidovými vyobrazeními. Na základě katalogu dochází ke komparacím těchto zobrazení s iluminacemi v *Bibli olomoucké*. Katalog doprovází rozsáhlá obrazová příloha na CD-ROMu.

Cílem bakalářské práce je shromáždit dostupnou odbornou literaturu a analogická zobrazení ve starších a soudobých památkách knižní kultury. Tato zobrazení jsou srovnávána se zobrazeními v *Bibli olomoucké*.

1. Přehled literatury zabývající se problematikou krále Davida

Nejzákladnějším pramenem poznání vůbec, nejen životní poutě Davida, je *Bible*, Starý zákon. Davidův příběh popisuje oddíl od *1Sam16* do *1Kr2*, přičemž velká část vyprávění má paralelu v *1Par2-29*. Dále jsou důležité také *Žalmy*, jejichž autorem je v sedmdesáti třech případech David.

Ze středověkých pramenů jsou významné některé glosáře k Vulgátě Starého zákona. Hlavní exegetickou příručkou středověku byla *Glossa ordinaria* od Walafrieda Strabo. Ve dvanáctém století sepsal Anselm von Laon dílo zvané *Glossa interlinearia*, ve kterém jsou ve formě krátkých glos obsaženy komentáře k žalmům. Kolem roku 1140 publikoval Petrus Lombardus *Commentarius in Psalmis*. Důležitá je také *Historia scholastica*, kterou napsal Petrus Comestor ve dvanáctém století. Nesmíme opomenout také *Commendatio animae*, nebo *Antiquitates Iudaicae* Josepha Flavia.

Z novodobější literatury jsou podnětné tituly lexikálního charakteru, většinou zahraničního původu. Jedním z autorů, který se zabývá ikonografií krále Davida, je Robert L. Wyss. Ten zpracoval heslo *David* nejméně ve dvou publikacích.¹ Obsáhleji se tomuto tématu věnuje Hugo Steger.² Z dalších autorů můžeme jmenovat Klause Wessela.³ K nejnovějším titulům patří kniha vydaná na Univerzitě v Princetonu.⁴ V České republice žádná souborná kniha, která by se zabývala výhradně ikonografií krále Davida, dosud nevyšla.

2. Davidův biblický příběh

David se narodil roku 1042 př. Kr. v Betlémě a zemřel roku 972 př. Kr. v Jeruzalémě. Byl nejmladším z osmi synů Jišaje z kmene Judova, pravnukem Rúta a Bóaze. Živil se jako pastýř ovčí stád svého otce. Na pastvě si jej Hospodin vyhlédl a David byl skrze Samuela pomazán na krále. Sloužil poté u Saula jako hráč na citeru a tím léčil jeho depresivní stavy. Později se stal zbrojnošem, zvítězil nad obrem Goliášem a jeho sláva stoupala. Tady začíná pramenit Saulova nenávist vůči Davidovi a série pokusů o jeho zabití. David byl odvážným bojovníkem a z bojů vycházel vždy jako vítěz. Za statečné činy si vysloužil Saulovu dceru Míkal, která jej spolu s bratrem Jónatanem několikrát před otcem zachránila. Samotný Saul byl dvakrát vydán do rukou Davida, ale ten jej vždy ušetřil. Saul zemřel spolu se svými syny v boji s Pelištejci. Saulovu smrt Davidovi zvěstoval mladík amálekovský, kterého nechal popravit. David se usadil se svými ženami i s muži z vojska a jejich rodinami ve městě Chebrón. Judští muži jej zde pomazali za krále nad domem judským. Nad zbylým Izraelem kraloval Íš-bóšet, Saulův syn. Vzápětí se ale David stal králem nad celým Izraelem. Do Chebrónu za ním přišly všechny izraelské kmeny i všichni izraelští starší, David byl pomazán za krále nad Izraelem, nad všemi dvanácti pokoleními. Brzy pak také přemístil své sídlo do Jeruzaléma, který se tak stal hlavním městem jeho království. Následovalo přenesení Boží schrány.

Hospodin skrze proroka Nátana promluvil k Davidovi a ohlásil mu, že chrám vystaví teprve jeho syn. Davidově rodu ale slibuje trvalé kralování. Vzápětí nastalo Davidovo nejúspěšnější období. Podrobil si okolní nepřátelské národy a rozšířil tak hranice svého království. V upevnění a konstituci Davidovy vlády tkví jeden z velmi důležitých významů tohoto muže. Ve *2Sam11* dochází k prvnímu Davidovu prohřešku, k cizoložství s Bat-šebou, která otěhotněla. Úmyslně nechal

král David postavit jejího muže do nejkrutějších bojů a tím jej zprovodil ze světa. Uriáš Davidovým přičiněním zahynul, Bat-šeba se stala Davidovou ženou a porodila syna. David tímto zlým činem navždy klesl v Hospodinových očích, zmařil boží záměry. Trestem byla smrt jejich prvního společného dítěte. David se za svůj čin kál a Bat-šeba porodila Davidovi druhého syna Šalomouna, Hospodinova oblíbence. Od té doby docházelo v Davidově rodině k rozkladu vztahů a hodnot. Davidův syn Abšalóm vyvolal vzpouru vůči králi, který před ním se svými věrnými uprchl z Jeruzaléma. Davidovi služebníci v bitvě v Efrajimském lese porazili Abšalómovo vojsko a Abšalóm sám byl zabit. Král nad smrtí svého syna truchlil, ale znovu se ujal vlády nad celým Izraelem. *„Bolestný výkřik úzkosti, jímž David reagoval na zprávu o Abšalómově smrti, byl jen slabou ozvěnou zoufalství srdce, které vědělo, že tato smrt a mnohé další nejsou nic jiného než část sklizně toho, co před mnoha lety svou žádostí a podvodem zasel.“*⁵

*První kniha Královská začíná koncem Davidovy vlády. Přičiněním proroka Nátana a Bat-šeby je u Gíchonu pomazán za krále Šalomoun. V posledních slovech svého života David připomíná, že základem spravedlivé vlády je bázeň před Bohem. Druhý žalm První knihy Královské obsahuje Davidovu poučnou rozpravu k Šalomounovi. „Když se přiblížil čas Davidovi smrti, přikázal svému synu Šalomounovi: „Odcházím cestou všeho pozemského. Ty však buď rozhodný a mužný. Dbej na to, co ti svěřil Hospodin, tvůj Bůh: Choď po jeho cestách a dodržuj jeho nařízení a přikázání, jeho práva a svědectví, jak jsou zapsána v zákoně Mojžíšově, a tak budeš mít úspěch ve všem, co budeš konat, ať se obrátíš kamkoli. A Hospodin splní své slovo, které mi dal: „Budou-li tvoji synové dbát na svou cestu tak, aby chodili přede mnou věrně celým srdcem a celou duší, nebude z izraelského trůnu vyhlazen následník z tvého rodu.“*⁶ *„I ulehl David ke svým otcům a byl pohřben v Měste Davidově.“*⁷ *„David kraloval nad Izraelem po dobu čtyřiceti*

let. V Chebrónu David kraloval sedm let, v Jeruzalémě třiatřicet let. Šalomoun dosedl na trůn svého otce Davida a jeho království se velmi upevnilo.“⁸

3. David v ikonografii

V křesťanském umění připadla ze všech hrdinů Starého zákona právě Davidovi největší úcta. Pro období raného křesťanství je typické, že je David vnímán více jako žalmista. Naopak během pozdního středověku a renesance vystupuje jako hrdinský bojovník. Nejstarší znázorňovanou scénou z jeho života je boj s Goliášem. Právě ten je v typologii vnímán jako předobraz triumfu Krista nad ďáblem, v obecné rovině jako vítězství nad nepřáteli. Tento Davidův význam komentovaly kázně církevních otců.⁹ V souvislosti s bojem bývá zobrazován hlavně s prakem, v prostém pastýřském odění, zřídka ve zbroji. Nejranější příklady najdeme na starokřesťanských sarkofázích v Anconě, Reims, Vídni a Marseille.¹⁰ První ucelené cykly se zobrazeními z Davidova života vznikly již ve 4. století. Jako příklad můžeme uvést reliéfy na dřevěných dveřích kostela sv. Ambrože v Miláně. Program vytvořil pravděpodobně sám sv. Augustin kolem roku 380. Nachází se zde tyto scény: David poráží lvy a medvědy; Samuel pomazal Davida na krále; Jišaj vede Davida k Saulovi; David zahání hrou na harfu zlé duchy od Saula; David se hlásí k hlavě Goliáše; Saul oblékl Davida do zbroje; David vítězí nad Goliášem.¹¹

Byzantské umělecké oblasti mají významnou roli v produkci rozsáhlých Davidových cyklů především v biblických a žaltářových vyobrazeních. Jednou z památek ze 6. století je tzv. *Codex Rossanensis*, ve kterém je k vidění několikrát zobrazený David v řadě proroků.¹² Jeho atributem je zde nejen nimbus, ale i široká, drahokamy osázená byzantská koruna. Takto k vidění je i ve fragmentu evangelií ze Sinope, kde stojí vedle Mojžíše a v ruce třímá otevřené Písmo.¹³ Jako královského pěvce jej najdeme v řeckém rukopise křesťanské *Topographie* Kosma Indikopleusta,¹⁴ v příbuzném rukopise z knihovny Laurenziana ve Florencii a také v jednom z rukopisů kláštera na Sinai.¹⁵ Typy zobrazení v těchto byzantských

knižních památkách lze považovat za základ pro titulní vyobrazení ve středověkých žaltářích západního umění. Ve východním umění lze již ve 4. století sledovat větší cykly s vyobrazeními Davida. Čtrnáct miniatur s příběhy Samuela, Saula, Abnera a Davida je zachováno v *Quedlinburger Italafragmenten* z přelomu 4. a 5. století.¹⁶ Osm scén se nachází v řeckém žaltáři z 10. století.¹⁷ Zde vystupují po boku Davida alegorické postavy, které posilují svojí přítomností činy tohoto ctnostného muže. „Melodie“ a „Ozvěna“ naslouchají Davidově hře na lyru, při zápase se lvy spěchá Davidovi na pomoc „Síla“, „Laskavost“ dává Davidovi své požehnání při pomazání skrze Samuela, při boji s Goliášem má David podporu ve „Vůli“, zatímco od jeho protivníka prchá „Svévole“, „Sláva“ doprovází Davida ve chvíli, kdy si nasazuje na hlavu diadém atd. Doprovodné alegorické figury jsou typické pouze pro byzantské knižní památky.

V monumentálním umění najdeme zobrazení Davida v několika samostatných scénách, například na freskách v kostele v Bawit z 5. století.¹⁸ Ikonograficky zajímavá vyobrazení se nachází na slonovinové skříňce v Římě.¹⁹ Je zde zobrazeno Davidovo narození, David se svými rodiči, Míkol, jak nechává Davida snést v koši z hradeb, David a Abímelek. Západní práce podobného ražení, vytvořená pod východním vlivem, je slonovinová skříňka z dvanáctého století v dómském pokladu v Sens.²⁰ Obrazový typ Davida v předpeklí, námět z apokryfního Nikodémova evangelia, byl vytvořen okolo roku 700 také v byzantském umění. K nejranějším dílům s tímto námětem patří fragment evangelia ze Sankt Peterburgu.²¹ Jako příklad monumentální tvorby lze uvést mozaiky v Daphni z doby kolem roku 1100.²²

Zobrazení Davida se ale těší největší oblibě v křesťanském umění středověku. Pro rozvoj měly význam především ilustrace žaltářů a biblí, dále pak cykly s historickými vyobrazeními

v plastice, nástěnné malbě, mozaice a na drobných předmětech. Z byzantských vzorů se vyvinuly v iluminacích raného středověku obrazové typy Davida jako královského pěvce. Takto jej můžeme v obměnách najít především na titulních zobrazeních středověkých žaltářů. Právzorem je vyobrazení u výše zmíněného Kosmy Indikopleusta, kde David sedí na polštářovém trůnu z obou stran obklopen chóry s muzikanty, před ním tančí dvě tanečnice s vlajíci šátky.²³ Na přelomu 8. a 9. století lze vystopovat jednoduchý obrazový typ osamoceně hrajícího Davida. Ve *Zlatém žaltáři* ze St. Gallen tancují kolem korunovaného Davida dva muzikanti s paličkami a činely a dva tanečníci s vlajíci šátky.²⁴ V žaltáři Karla Kahlen z Bibliothèque Nationale v Paříži naopak tančí David sám, a to v návaznosti na jeho tanec před Archou úmluvy.²⁵ Ve *Vivianově bibli* z 9. století je David vyobrazen opět jako tanečník, tentokrát s lyrou, oděn v clavys a ve vysokých šněrovacích botách, doprovázen postranní stráží a obklopen čtyřmi sedícími básníky.²⁶ Anglosaský žaltář z 9. století z University Library v Cambridge obsahuje vyobrazení, ve kterém díky našeptávání dává Davidovi do ucha inspiraci holubice Ducha svatého.²⁷ Početnými zobrazeními vyniká *Utrechtský žaltář* z prvního desetiletí 9. století. Žalmy jsou zde předváděny v obrazech a David je zde zapojen jako mluvící osoba. Mimo jiné obsahuje také iluminace k apokryfnímu žalmu, ve kterém je vyobrazen jako trůnící před svým domem, obklopen družinou. Dále je zobrazen jako pastýř ovcí a také jako vítěz s hlavou Goliáše.²⁸ Na základě *Utrechtského žaltáře* vznikly četné slonovinové reliéfy na vazbách rukopisů žaltářového typu.²⁹

Ve 12. století se vytváří v anglických žaltářových iluminacích schéma, při kterém se vyobrazení Davida váže k dekoraci iniciál na začátku jednotlivých žalmů. Rozvíjí se obrazový typ, který se vztahuje těsněji k textu žalmů. Je nutné brát v potaz výzdobné systémy žaltářů. Bylo ustanoveno několik

druhů členění, k čemuž se váže počet vyobrazení. Třídílný systém zdůrazňuje žalmy 1, 51 a 101. Doložitelný je v Irsku v 8. století. V 9. století je rozšířen vlivem irsko-anglosaských klášterů na kontinent až do horní Itálie. V Irsku, Anglii a Německu se toto dělení používá do 12. století.³⁰ Nejčastěji používané je ale tzv. liturgické, osmidílné dělení. Vyobrazení doprovází žalmy 1, 26, 38, 52, 68, 80, 97, 109. Pro žalm 1 „*(B)eatus vir qui non abiit in consilio impiorum...*“ je zobrazován David jako královský pěvec nebo hráč na strunný nástroj, příležitostně je přidán boj Davida s Goliášem. Žalm 26 (27) „*(D)ominus illuminatio mea, salus mea, quem timebo...*“ bývá doprovázen pomazáním, méně často korunováním Davida, od počátku 13. století také Davidem, který ukazuje na své oči před tváří Krista či rukou Boží. U žalmu 38 (39) „*(D)ixi custodiam vias meas ut non delinquam in lingua mea*“ bývá iniciála většinou vyplněna vyobrazením, ve kterém si David před Kristem ukazuje na svá ústa. Žalm 52 (53) „*(D)ixit insipiens in corde suo: non est deus...*“ doprovází vyobrazení Davida s polonahými blázny, kteří drží kyj v ruce. Pro žalm 68 (69) „*(S)alvum me fac Deus, quoniam intraverunt aquae usque ad animam*“ je typické zobrazení, kdy David, většinou nahý, stojí po pas ve vodě, nebo také sedí, či stojí nahý v loďce, v obou případech zvedá ruce a prosí k Bohu na nebesích. Žalm 80 (81) „*(E)xultate Deo adjutori nostro, jubilate Deo...*“ bývá doprovázen zobrazením, ve kterém David tluče dvěma kladivky na zvonkohru. Žalm 97 (98) „*(C)antate cantikum quia mirabilia...*“ bývá doprovázen obrazem jen zřídka. U žalmu 109 (110) je pravidlem zobrazit jen Trojici. Toto schéma má původ u anglických exportů ve Francii a používáno bylo také v rukopisech německé produkce. V 8. století došlo díky prolnutí třídílného a osmidílného systému k vytvoření desetidílného. Tento převažuje především ve 12. století.³¹

Historická zobrazení z Davidova života obsahují četné biblické a žaltářové cykly. Z pozdní karolinské doby pochází

výše zmíněný, ikonograficky velmi zajímavý *Zlatý žaltář* ze St. Gallen.³² Nachází se zde dvanáct scén s vlastním obrazovým programem. Tato obrazová ztvárnění vyplývají z anglosaských okruhů žaltáře z 9. století v S. John College v Cambridge.³³ Knihy královské z bible ze S. Isidoro v Leonu jsou doplněny cyklem s Davidovými obrazy.³⁴ Další najdeme ve *Werdenerském žaltáři* z 11. století³⁵ a ve čtyřsvazkové bibli z Cluny z roku 1109,³⁶ kde je na jednom listu devatenáct zobrazení z Davidova života.³⁷ Z karolinské doby jsou také známá díla monumentálního charakteru. Jako příklad lze uvést ve fragmentu zachovaná zobrazení na podlažní mozaice v kostele *St. Gereon* v Kolíně nad Rýnem, která přejímají malířské vzory z orientálně-byzantského umění.³⁸ Jedním z námětů je zobrazení trůnicího krále Davida pod konstrukcí „*Domus Cedrina*“ s čestnou korunou, říšským jablkem a žezlem. Mezi sochařské práce z románské doby řadíme portál opatství z Ripoll.³⁹ Celý Davidův cyklus prezentují hlavice baziliky *Ste. Madeleine* ve Vézelay. Pět scén najdeme na severní straně katedrály v Chartres a také nad rozetou na západní fasádě katedrály v Remeši.⁴⁰ Šest zobrazení s Davidem a Bat-šebou zdobí pravý portál západní strany katedrály sv. Lazara v Autun.⁴¹

Po celý středověk byl David také zobrazován na nesčetných památkách jako samostatná figura vedle proroků a dalších postav ze Starého zákona. Rozmanité příběhy Davida mají svůj podstatný význam v symbolických a typologických vztazích. David byl již od raných dob viděn jako předchůdce Kristův, jímž z hlediska genealogie skutečně byl. Podle toho hledá pozdně středověká typologie stále nová přirovnání mezi životem Davida a Krista. Na tyto konfrontace jsou bohaté především spisy z přelomu 13. a 14. století. Celou škálu nabízí *Bible Moralisée* ze 13. století.⁴² Scény z Davidova života jsou v typologické rovině symbolickým zobrazením Krista a jeho pašijí. Boj Davida s Goliášem znamená boj Krista s ďáblem.

Kámen, jímž David obra usmrtil, je symbolem nezdolné vytrvalosti ve víře. Davidova hůl je symbolem práv či kříže. Abígajil, krotitelka Davidova hněvu, je chápána jako předobraz Panny Marie, která tiší hněv Boží. V oplakávání Abšalóma je David předobrazem Krista a Abšalóm židovského národa. Na sklomalbě v katedrále v Le Mans je David, symbol ukřižování Krista, zobrazen jako samostatná postava s pelikánem, který jej krmí vlastní krví. Vzorem pro poměr nevěsty Církve ke Kristu jsou starozákonní dvojice Boaz a Ruth, Juda a Thamar a David a Bat-šeba. Bat-šeba se později stane symbolem Církve a David představitelem Krista. Symbolický význam připadá také nevěře, kde Uriáš je představitelem židovského národa, z jehož vlastního společenství se osamostatní Bat-šeba, stejně tak jako Církev od Krista. Jako předchůdce Kristův má David neotřesitelné místo ve vyobrazeních kmene Jesse. Taková najdeme například na okenních výplních západní strany katedrály v Chartres.⁴³

Jako prorok patří David do řady těchto postav, které jsou spolu se sibylami svědky platnosti svazku ze Starého zákona, kde právě jejich společné věštění nasvědčuje novozákonnímu společenství. David je také řazen do velké řady proroků v protikladu k apoštolům, kde prorokům náleží epištolní strana a apoštolům evangelijní strana. Takto vyobrazení bývají zpravidla na chórových lavicích. Někdy bývá také David řazen k prorokům, kteří jsou spolu s apoštoly přisedícími Krista při Posledním soudu.

Očima středověku je David vnímán jako veskrze kladná postava, proto bývá chápán i ve smyslu alegorickém. Obzvláště knížata či šlechtici se rádi přiměřeně označovali jeho ctnostmi. Pozdní středověk jej vnímá jako ideální postavu rytířských šlechtností a řadí jej proto mezi alegorických devět dobrých hrdinů. V 16. a 17. století je vnímán jako ochránce mistrů zpěvu, pěveckých skupin a hudebních představení. Obecně lze říci, že je vnímán jako zosobnění hudby. Jeho význam nabývá

rozměrů, kdy je jako reprezentant hudby zobrazen v krajině obklopené zvířaty. Zde dochází k prolínání motivů s bájným pěvcem Orfeem. Jako představitel světové harmonie je David, na lyru hrající, obklopen personifikacemi čtyř ročních dob, čtyř přírodních živlů a čtyř povah. Takto například v žaltáři z 12. století v Bibliothèque Municipale v Metz.⁴⁴

4. Bible olomoucká

Bible olomoucká je uložena ve Státní vědecké knihovně v Olomouci, dvousvazková, signatury *M III 1/I*, *M III 1/II*. Vznikla pravděpodobně na Moravě roku 1417 a jedná se o pergamenový rukopis. První svazek má 290 folií a druhý 289 folií, oba mají rozměry 475x325 mm. Vazba rukopisu je na obou svazcích původní, pozdně gotická prkénková, potažená hnědou kůží a s původním kováním.

První svazek obsahuje biblické knihy od *Genesis* po *Žalmy*, druhý svazek obsahuje knihy od *Příslaví* po *Zjevení sv. Jana*. Najdeme zde tedy všechny knihy Starého i Nového zákona v pořadí tak, jak jdou v latinské Vulgátě. Obsahuje i početné nebiblické přídavky, například citát z Aristotelovy *Metafyziky*. Popisy vybraných miniatur a jejich reprodukce vyšly v edici Karla Šourka.⁴⁵ Katalogizační zpracování ve spolupráci Boháčka a Čády.⁴⁶

Jméno písaře ani původního majitele rukopisu nelze zjistit. V Olomouci je bible doložena od roku 1787. Do Státní vědecké knihovny se pravděpodobně dostala z některého zrušeného moravského kláštera. Rukopis je psán českou bastardou v celém rukopise stejnoměrně, což dokládá, že se jedná o práci jednoho písaře. Ojediněle se objevuje diakritický pravopis. Větší část textu obsahuje nejúplněji zachovaný překlad první redakce, z druhé redakce jsou doplněny *Skutky apoštolské* a obecné epištoly. Foliové strany jsou rozděleny do dvou sloupců. Počátky jednotlivých kapitol jsou zdobeny iniciálkami střídavě nakreslenými sušíkem a modří. V bibli se nachází celkem sedmdesát tři figurálních scénických iluminací. V prvním svazku najdeme dvacet devět iluminací, ve druhém svazku čtyřicet čtyři. Schází zde miniatura z počátku *Exodu* a kromě výjimky na foliu 194r mají všechny ostatní miniatury stejný ráz jak co do kresby, tak i stupnice barev. Miniatury v pravoúhlých rámech zaujmají výšku deseti až jedenácti řádků, ale jsou užší

než textový sloupec. Iluminace mají většinou sytě modré pozadí zdobené zlatými ornamenty. Vzácně nacházíme v rukopise také rozviliny. V textu jsou velká počáteční písmena vytažena žlutou svislou čarou, v žaltáři jsou počáteční písmena jednotlivých veršů vyznačena střídavě barvou červenou a modrou. Mistr *Bible olomoucké* zřejmě prodělal školení v okruhu iluminátorů *Bible Václava IV.* Byl pomocníkem tzv. Mistra Balámovy historie. Od dalšího královského miniaturisty Frány převzal princip výstavby prostoru u narativních výjevů v krajině.

4.1 Stav bádání

Roku 1933 bylo pod záštitou Akademie Velehradské rozhodnuto, že bible bude postupně vydána v šesti svazcích ve formě reprodukcí slepotiskem.⁴⁷ Nakonec pouze v jediném vydaném svazku najdeme základní informace o textové skladbě i miniaturách, o dřívějším umístění i o chybějících částech. Práce končí začátkem knihy Josue a v úplném závěru pak doplňkem *První a Druhé knihy Mojžíšovy z Bible litoměřické.* Tento záměr Vašica v úvodu avizuje. Kniha velkého formátu nabízí nejen možnost číst v původním textu, ale představuje v černobílé kvalitě i miniatury. Blíže se miniaturami v *Bibli olomoucké* zabýval Karel Šourek.⁴⁸ Přínosem jeho práce jsou především kvalitní černobílé reprodukcce miniatur ve velkém formátu. Další, ale víceméně kusé zmínky o *Bibli olomoucké*, nabízí publikace Jana Merella vydaná roku 1956.⁴⁹ Zmiňuje se zde o ní jako o rukopisu první recenze a jako o exempláři nadprůměrné kvality. Roku 1959 vydal publikaci Eduard Petrů.⁵⁰ Dochází zde k vyřčení důležité teze, že kromě jedné slohově nesouvisející miniatury je výtvarná část bible dílem jednoho malíře či jedné malířské dílny. Poukazuje také na rustikální charakter výzdoby. Do obrazové přílohy jsou zahrnuty čtyři reprodukcce miniatur. Josef Krása se zabývá knižní malbou v kapitole stejného názvu v knize z roku 1970.⁵¹

Kromě základních údajů zde uvádí, že výzdoba obou svazků je jednolitá a poukazuje na konzervativnost a řemeslnost malíře, který podle něj není dotčen estetikou krásného slohu. Opět poukazuje na výjimečnost iluminace na foliu 194v, na které se Hospodin zjevuje králi Šalamounovi, a autorství připisuje Mistru geronského Martyrologia.

Malé zmínky o *Bibli olomoucké* najedeme v posmrtně vydané knize Josefa Krásy z roku 1990.⁵² Opírajíc se o studie jiných badatelů je zde zmíněno, že dílo Mistra Martyrologia z Gerony lze, ještě spolu s jinými rukopisy, rozšířit i o *Bibli olomouckou*. O pár stran dál je teze upřesněna a vymykající se miniatura je zařazena do kontextu prací dílny tohoto Mistra. Mimo jiné je zde shrnuto několik poznatků týkajících se prací olomoucké dílny. Říká se zde, že její Mistr vyšel pravděpodobně z pražského centra, nebo tamní způsob výzdoby alespoň dobře poznal. Dále se také říká, že dílna byla trvaleji zakotvena v Olomouci, kde byla dále rozvíjena zcela osobitým způsobem. Poukazuje na jistou příbuznost s uměleckým vývojem ve Vratislavi, a také na to, že svými díly zásobovala nejen olomoucké církevní knihovny, ale i humanisticky vzdělané osoby. Hned několik barvených reprodukcí pak doprovází text. V roce 1991 byl na základě spolupráce Národní knihovny a Ústavu dějin umění ČSAV vydán katalog výstavy *Iluminované rukopisy doby husitské*.⁵³ Stejskal, autor hesel katalogu, cituje u *Bible olomoucké* poznatky Šourka, který měl rozpoznat, že malíř nepřihlížel pouze k ilustrovanému textu, ale i k jiným místům bible, kde se postava v ději objevuje. Dále také říká, že u autora iluminací spolurozhodovaly jeho výtvarné předlohy, které byly různorodého charakteru. Znovu také poukazuje na odlišnost výzdoby folia 194v. V závěru hesla říká: „*Byla-li Olomoucká bible vskutku určena pro některý z moravských klášterů, jak se v literatuře uvádí, potom je jedním z dokladů těsných kulturních styků Čech s Moravou.*“⁵⁴ Stejskal je také autorem kapitoly *Iluminované bible v Čechách a jejich vztah*

*k západoevropské knižní malbě.*⁵⁵ Nastiňuje zde kompozičně - ikonografické rozvržení malovaných iniciál západoevropské knižní malby. Dále zde poznamenává, že *Bible olomoucká* a *Bible Petra Zmrzlíka ze Svojšína* jsou opsány podle téže písařské předlohy. Oproti této bibli, ale staví olomouckou, co se týče miniatur, do pozice lidově naivního pojetí. Kritické vydání textové části *Bible olomoucké* bylo vydáno ve čtyřech svazcích v edici *Biblia Slavica*.⁵⁶ Kyasova publikace *Česká bible v dějinách národního písemnictví*⁵⁷ se zabývá spíše jazykovou stránkou rukopisů. O knižní malbě na Olomoucku v 15. století pojednává stejnojmenná kapitola Pavla Černého v katalogu výstavy *Od gotiky k renesanci: výtvarná kultura Moravy a Slezska 1400-1550*.⁵⁸ Za úvodním článkem následuje katalog vybraných rukopisů, v němž má své místo pod číslem 366 také *Bible olomoucká*. Heslo zpracoval Karel Stejskal. Zmiňuje, že malíř byl inspirován mistry iluminátory z okruhu krále Václava IV. a že jeho osobitou kvalitou byl především humor, což dokládá na několika konkrétních příkladech.

Miniaturami v *Bibli olomoucké* z hlediska ikonografie se doposud nikdo nezabýval.

4.2 Zobrazení krále Davida v Bibli olomoucké

Král David je v *Bibli olomoucké* zobrazen celkem devětkrát. První dvě vyobrazení doprovází počátky knih *2Kr* a *1Par*. Zobrazení mají spíše narativní charakter a poukazují na konkrétní příběh z Davidova života. Zbýlých sedm ilustrací se váže k žaltáři a mají spíše symbolický význam.

Folio 134v: S prvním vyobrazením krále Davida v *Bibli olomoucké* se setkáváme ve *2Kr* [1]. Iluminace doprovází následující text: „*Počínají se druhé knihy Králové slovy podepsanými. Tehda se jest tak stalo: když byl Saul umřel a David se vrátil z pobití Amalechských, i bydlil v tom městě Sicelech dva dni a třetího dne zjevil se jeden člověk, přišed*

z stanovišť Saulových, rozedřev rúcho na sobě a posypav svú hlavu prachem, a jakž brzo přijide k Davidovi, tak ihned pad na svú tvář i pomodlil sě.“⁵⁹ (2 Sam 1,2-11). Výjev dokresluje doslovně text. Mládenec amalechitský zvěstuje vousatému králi Davidovi Saulovu smrt, a ten jej vzápětí dává zabít. Konkrétně jej nechává probodnout mečem. David zde sedí na lavici vlevo s korunou na hlavě, oděn do červeného šatu a modrého kabátce. Na nohou má punčochy červené barvy, které jsou královskou insignií. Za ním stojí dvě mužské postavy, které přihlíží usmrcení odehrávajícímu se vpravo, kde v pokleku prosí o smilování již probodnutý mladík. Z rány na jeho těle vytéká krev a potřísněná špička meče zasahuje napravo do orámování. Scéna je vepsána do čtvercového bleděmodrého rámu, přičemž postava v růžovém šatu za králem do něj zasahuje. Pozadí je zdobeno zlatým ornamentem. Zemní část je zelené barvy s jemnými črty stébel trávy.

Folio 180v: Dalším Davidovým vyobrazením je miniatura na foliu 180v [2]. Obrázek je připojen k začátku *1Par* a doprovází její text, který vypočítává mužská pokolení z Adamova rodu. Počátek výčtu těchto jmen doprovází miniatura, ve které David, tančící a hrající na žaltář, nechává přinést dvěma z levitů Archu úmluvy. Vyobrazení se váže jednak k *2Sam6,3-12*, ale také k *1Par15*. Právě zde je řečeno, že po vystavění paláců bylo připraveno místo pro truhlu Boží. Také na miniatuře vidíme, že David vstupuje portálem do stavby vpravo opatřené u vchodu dvěma válcovými věžemi, ukončenými jehlancovou stříškou a ozubeným štítem. Prostovlasý David je oděn do modré přepásané tuniky se zeleným límcem a do červených punčoch. Před truhlou rozpustile tančí a hraje při tom na žaltář. Dva levité vlevo za Davidem nesou na ramenou pomocí tyčí schránu Boží. Zelený terén, na němž se výjev odehrává, se mírně zvedá. Pozadí je zdobeno černo-zlatým mřížovím a celá scéna je vsazena do zeleného čtvercového rámu, do nějž zasahují věže stavby.

Další vyobrazení Davida v *Bibli olomoucké* jsou výhradně zastoupena v *Knize žalmů*, v žaltáři, který je zde pojmenován David. **Folio 259v**: Začátek žaltáře, slova: „*Blažený muž, jenž nepostúpil po radě nemilostivých a na cestě hříšných nestával a na stolici nežuživenstvie neseďal.*“⁶⁰ uvádí vyobrazení Davida sedícího na trůnu s baldachýnem [3]. Jak je u tohoto prvního žalmu zvykem, král David hraje na žaltář. Neobvyklých je dalších sedm doprovodných figur vpravo, které přihlíží jednak jeho hře, ale hlavně zjevu zcela ojedinělému. A tím je kejklíč, který si za zvuků hudby žongluje s hrací kostkou. Davidovi zde s „vytvářením“ hudby pomáhá hráč na strunný nástroj stojící uprostřed scény, který podle všeho drží ve své pravé ruce smyčec. David je zobrazen s korunou v dlouhé modré tunice, červených punčochách a na opasku má umístěnou mošnu. Baldachýn, pod kterým sedí, je opatřen jedním schůdkem, dvěma štíhlými věžičkami a jednou masivnější vícehranou věží na vrcholu. Výjev nám nabízí pohled do kupole této stavbičky, kde můžeme vidět modrou výmalbu s drobným žlutým dekorem. Kejklíč, stojící v popředí skupiny diváků, je oděn do tuniky modré barvy, na nohou má polovysoké holínky a na hlavě kápi. Výjev je zasazen do šedého čtvercového rámu, pozadí tvoří zlatá tapeta a terén je jednoduše zeleně zbarven s drobným traktováním. V místě, ve kterém přechází v architekturu trůnu můžeme vidět mírné zvlnění. Iluminace k prvnímu žalmu obvykle zobrazují samostatně hrajícího Davida bez doprovodu dalších figur.

Folio 264r: Miniatura na foliu 264r [4] doprovází text následujícího 26. (27.) žalmu: „*Hospodin osvěta má a spasenie mé; kohož se bojím? Hospodin záslona života mého; před kým se budu tříesti?*“⁶¹ Jsme zde svědky Davidova pomazání skrze Samuela (*1Sam 16,13*). David sedí se sklopenou hlavou na lavici, kde je vedle něj po jeho levé straně položena koruna. Ruce má sepjaté v modloslužebném gestu, nohy zkřížené. Pomazání přihlíží další čtyři figury, Davidovi bratři, z nichž

jeden hraje smyčcem na hudební nástroj. Lavice je v dolní části zdobena jemným vlnivým dekorem. Co se týče odění, zde žádná zvláštnost není. Samuel je oděn do splývavého fialového šatu a hnědého zřaseného kabátce, v levé ruce drží nádobku s olejem na pomazání. Pravou rukou Davidovi sahá do vlasů. Druhá ruka na jeho hlavě zřejmě patří postavě za Samuelem. Terén je nečleněný, zelené barvy, pozadí je tentokrát malováno modří se zlatým vlnivým dekorem. Celý výjev je zasazen do zeleného čtvercového rámu, do kterého hudebník zasahuje špičkou své pravé překročené nohy.

Folio 267r: Miniatura na foliu 267r [5] bývá označována jako seslání proroka Nátana. Žalm 38. (39.) začíná těmito slovy: „*Řekl jsem: ,Ostřiehati budu cest mých, abych neshřěšil v jazycě mém. Položil jsem ustom mým stráži, když by se zprotivil hříšník proti mně.*“⁶² Jak víme z obecného pojednání o ikonografii, bývá zvykem u tohoto žalmu zobrazovat Davida, jak si ukazuje na svá ústa. V našem případě tak činí také. Svou pravici zvedá k nebi a levici si vkládá do úst. V návaznosti na 2Sam12 se kál za spáchaný hřích na Uriáši. Tehdy mu Bůh seslal proroka Nátana, a tak tedy právě tento může snad být Davidovou doprovodnou figurou. Scéna se odehrává na prudce zvlněném terénu, který vede divákův pohled do nebeské sféry. David sedí na zemi vlevo, oděn opět do modré tuniky a červených punčoch, je prostovlasý. Za ním stojí Nátan v červeném šatu. V pozadí za oběma se nachází drobná bílá architektura zdobená drobnými vlnkami a s červenou výmalbou v podhledu. V pravém horním rohu je pak zobrazena v oblačném útvaru hlava Hospodina. Ta je neskutečně, až snově malována jen valéry modré barvy. Pozadí je tmavě modré barvy, bohatě dekorováno zlatými úponky a lístky. Čtvercový rám je celistvý, červené barvy.

Folio 269v: Tento list je zdoben miniaturou [6], která má znázorňovat Davida, jak prchá před Saulem. Iluminace doplňuje 52. (53.) žalm, který začíná: „*Řekl nemúdrý v srdci svém:*

*„Nenie boha.“ Zkažení jsú a ohavni učinění jsú ve zlostech svých, nenie kto by učinil dobrě.“*⁶³ Tento žalm bývá zpravidla doprovázen zobrazeními polonahých bláznů či jedním bláznem s kyjem. Na vysokém horizontu v pravé horní části scény stojí město Izrael o šesti stavebách, z jehož brány vyhlíží korunovaná hlava, která by mohla patřit Davidovi. V levém dolním rohu stojí tři postavy. První postavu znázorňuje David s korunou a mečem. Dále jsou zde další dvě postavy, z nichž jedné je vidět pouze hlava. Čtvrtá postava, stojící v pravém dolním rohu, je k divákovi otočena zády. Mohlo by se jednat o onoho blázna. Za opaskem má vloženou bodnou zbraň. Prsty obou rukou ukazují na město. Co ovšem jeho gesto znamená, mi není známo. Pozadí je stejného dekoru i barvy jako u předchozí iluminace, rám tvaru čtverce je modré barvy.

Folio 172v: Žalm 68 (69) začíná na foliu 272v a je uveden miniaturou na kolenou prosícího krále Davida [7]. *„Spasena mě učiň, bože, nebo vešly sú vody až k duši mé.“*⁶⁴ Nejedná se o klasické schéma ve vodě, ale o molitbu v krajině. Král David klečí na zemi v popředí architektury s ochozem uprostřed scény a snažně vzpíná ruce k nebi. Vedle něj nalevo stojí čtyři muži v helmicích a s bodnými zbraněmi. Terénní vlna v pozadí vpravo se prudce zvedá a vede pohled diváka do pravého horního rohu, kde je opět zobrazen Hospodin stejným způsobem jako na foliu 267r. David s vousy má na hlavě korunu, oděn je opět do modré přepásané tuniky a červených punčoch. Pozadí je červené barvy, dekorované drobnými zlatými hvězdami. Do orámování hnědé barvy chodidly zasahují Davidovi zbrojnoši. Výjev je označován jako prosba krále Davida o pomoc proti Pelištejským, čemuž by napovídalo zobrazení ozbrojených mužů.

Folio 276r: *„Radujte se bohu, pomocníku našemu, slavte bohu Jakubovu!“*⁶⁵ Těmito slovy začíná 80. (81.) žalm. Tradičně bývá zobrazován David hrající na zvonkohru. Zde je velkolepě pasován do role jakéhosi dirigenta, který taktovkou řídí celý

sbor hudebníků [8]. Ti hrají na rozličné hudební nástroje. Bezvousý David s korunou, oděný do hnědé přepásané tuniky s knoflíky a šedých punčoch, sedí na zeleném polštářovém trůnu vprostřed scény. Levou ruku má pozvednutou. Kolem dokola jej obklopuje šest figur. První mužská postava zleva s červenou čapkou tluče paličkou na dva bubínky, vedle něj stojí muž se smyčcovým nástrojem, snad houslemi, další troubí na roh. Zprava vidíme kytaristu, hráče na dudy a mužská postava v červeném šatu vzadu cinká na triangl. Postavy v přední části scény zasahují svým špičatým obutím do orámování. Pozadí je mřížované, černo zlaté barvy, terén je jemně črtaný.

Folio 279v: Posledním Davidovým vyobrazením se budeme zabývat na foliu 279v [9]. Najdeme zde modifikaci vyobrazení nesení truhly Boží z folia 180v. Miniatura je doplňkem 95. (96.) žalmu, který začíná takto: „*Zpievajte hospodinu piesen novú, zpievajte hospodinu všěcka země.*“⁶⁶ Oproti témuž, výše zmíněnému zobrazení je toto o něco bohatší, ale zároveň i chudší. Shodné je nesení Truhly dvěma levity. Tyto dvě mužské postavy zabírají dvě třetiny předního plánu. David, stojící zcela vpravo, zde má oproti foliu 180v korunu na hlavě, shodně hraje na žaltář, ale kráčí poněkud civilizovaněji. Chybí zde prvek architektury. Naopak je scéna obohacena o sbor šesti postav, které zpívají na horizontu před sborníkem otevřeným na pulpitu. Černé pozadí je dekorováno vlnivým zlatým ornamentem. Výjev je zasazen do modrého čtvercového rámu. Obvykle se k tomuto žalmu nepojí žádná vyobrazení.

Žaltářová vyobrazení krále Davida v *Bibli olomoucké* se drží osmidílného členění. Od klasického schématu se ale mírně odlišují. Místo Ž97 doprovází iluminace na foliu 279v žalm 95. Výzdoba k Ž109 schází zcela. Je ovšem zcela ojedinělá bohatost těchto vyobrazení jak do počtu figur tak námětů vůbec.

5. Analogická vyobrazení v gotických rukopisech

Pro vyhledávání dalších, pokud možno shodných zobrazení krále Davida mi bylo doporučeno vedoucím práce zaměřit se na antifonáře, breviáře, bible a žaltáře. Za pomoci rukopisných soupisů a knih jsem si sestavila seznam těchto knižních památek. Poté jsem přikročila k vyhledávání zobrazení především pomocí internetového projektového zdroje *Manuscriptorium*. Ta, která v sobě nesou zobrazení Davida a týkají se tématu, předkládám v obrazové příloze na CD-ROMu, společně s dalšími, převzatými z knih.

Předkládané rukopisy, omezíme-li se na vyobrazení doprovázející žalmy, se většinou drží tradičního úzu a zobrazují Davida téměř shodně, místy s opravdu drobnými rozdíly. Naproti tomu *Bible olomoucká* až na jedinou výjimku dodržuje tradiční schéma zobrazování Davida k určitým žalmů, ale představuje ikonograficky zajímavé náměty. Zatímco jiné rukopisy mají většinou počátky těchto žalmů zdobené figurálními iniciálami, *Bible olomoucká* představuje vyobrazení v uzavřených čtvercových rámech. Pokud se soustředíme na tento aspekt, rozsah rukopisů v mém katalogu se zúží na několik málo z nich, které výjevy zobrazují analogicky. Jsou to *Bible Václava IV.*, *Bible Petra Zmrzlíka ze Svojšína*, naše *Bible olomoucká*, *Krumlovský sborník*, *Bible boskovická*, *Starý zákon kutnohorský*, *Cardův Starý zákon*, *Bible husitského kněze a žaltář XV D 17*.

Pětisvazkovou *Bibli Václava IV.* (kat. číslo 17) necháme stranou. Víme, že s jejími mistry byl náš iluminátor v kontaktu, že byl jimi vyškolen. Schází mi informace o počtu vyobrazení Davida v této bibli, katalog představuje pravděpodobně jen jejich zlomek. Na zobrazeních z *Bible Petra Zmrzlíka ze Svojšína* (kat. číslo 25) vidíme podobné typy architektur jako v *Bibli olomoucké*, dokonce i pozadí je zdobeno ornamentálními dekory. Detaily obličejů jsou však prokreslenější, typově různé.

Iluminace k prvnímu žalmu [68] zobrazuje krále Davida, frontálně stojícího, před složitou architekturou s gotickou kružbou za jeho pravíci. Stylově se jedná o vyspělejší knižní malbu. Asi do roku 1420 je datován *Krumlovský sborník* (kat. číslo 28). Právě ten se mi jeví jako stylově nejbližší *Bibli olomoucké*. Svá zobrazení nabízí v záhlaví jednotlivých stran, kde tato vyobrazení také komentuje slovem. Nedoplňuje však obrazem počátky jednotlivých žalmů jak je tomu u *Bible olomoucké*. Nenajdeme zde totožná zobrazení, ale v pojetí krajiny, odění figur či tapetovém pozadí jsou si v lecčem podobná. Typika tváří je však různá, čímž se od *Bible olomoucké* výrazně liší. Jedno zobrazení ve čtvercovém rámu najdeme také v *Bibli boskovické* (kat. číslo 30). Jedná se o vyobrazení na foliu 159v [88], kdy král David pověřuje Šalomouna stavbou chrámu. Vidíme zde taktéž tapetové pozadí, ale pojetí figur a jejich odění je mnohem vyspělejší. Jak víme, iluminátor *Bible boskovické* zanechal v *Bibli olomoucké* pouze jednu miniaturu. Další rukopisy s obrázky ve čtvercových rámech myslím není nutné dál rozebírat. Jedná se jednak o ikonograficky i stylově jiné památky, ale i o mladší rukopisy, které nenabízí žádné prvky k bližšímu porovnání.

Pokud se zaměříme na osmidílné členění žaltáře, můžeme vyjmenovat následující rukopisy, které tento úzus dodržují. Jsou to *breviář probošta Vítka*, *žaltář karlštejnské kapituly*, *Liber viaticus*, *žaltář a breviář pražské kapituly*, *Starý zákon XV B 4*, *bible Kunše oltářníka*, *Psalterium horis canonicis adaptatum*, *breviář probošta Jana z Roudnice*, *breviář pražský*, *bible M I 716*, *breviář Benedikta z Valdštejna*, *bible písaře Zikmunda z Domažlic*, *breviář CO 182*, *Liber hymnorum*, *žaltář Hanuše z Kolovrat* a *bible Zamojských*.

U *breviáře probošta Vítka*, sign. R 394 (kat. číslo 07), je kladen důraz na výzdobu u Ž1, kde vidíme na trůnu sedícího a na žaltář hrajícího krále Davida. S výjimkou zobrazení k Ž68, kde je zobrazen tonoucí se David ve vlnách, nejsou mužská

poprsí blíže specifikována. Úplně schází miniatura k Ž109. Žaltář karlštejnské kapituly, sign. XVI A 18 (kat. číslo 08), zobrazuje Davida pouze u žalmů 1 a 109. U zbylých šesti figurálních iniciál osmidílného členění žaltáře zobrazuje Kristovy pašije. Breviář *Liber viaticus* (kat. číslo 12) zobrazuje Davida u šesti žalmů: 1, 38, 52, 68, 80 a 97. Figurální iniciála k žalmu 52 představuje sedícího krále Davida s bláznem. Zajímavá je iniciála „S“ žalmu 68. Obvykle bývá zobrazován polonahý David ve vodě, zde je však oděný a jeho výraz tváře nenapovídá tonutí. Král se spíše líbezně usmívá, než že by byl na pokraji smrti. U žalmu 80 zobrazuje *Liber viaticus* taktéž Davida s hudebníky, jako v *Bibli olomoucké. Žaltář a breviář pražské kapituly*, sign. XVI B 14 (kat. číslo 13), vzorově představuje zobrazení k osmi žalmům. Na *Manuscriptoriu* není rukopis zpřístupněn, nemohu proto podat bližší popis těchto figurálních iniciál. *Starý zákon* z Knihovny Národního muzea v Praze, sign. XV B 4 (kat. číslo 14), se striktně drží systému vyobrazení. Král David je zde zobrazen ještě dvakrát mimo žalmy. Obdobně je tomu tak i u *Bible Kunše oltářníka*, sign. Ms f 1 (kat. číslo 16). Chybí zde však průvodní vyobrazení k Ž1. Žaltář VII H 5a (kat. číslo 18) se striktně drží osmidílného členění žalmů, ale figurální iniciálu najdeme pouze u prvního žalmu. Uvnitř písmene „B“ trůní král David a hraje na žaltář. Ostatní iniciály jsou zdobně provedené zlatem, s výběhy do bordur. Shodně je tomu tak i u *Breviáře probošta Jana z Roudnice*, sign. XIII C 1 (kat. číslo 19). *Pražský breviář Svatojakubské knihovny v Brně*, sign. 34 (kat. číslo 20), má sedm vyobrazení z osmi, schází iluminace k Ž109. V literatuře jsou obrázky definovány jako poprsí muže, ale je více než pravděpodobné, že se jedná o zobrazení Davida. *Bible M I 716* (kat. číslo 21) ze Státní vědecké knihovny v Olomouci je domácím příkladem klasického schématu. Figurální iniciály jsou zlaceny, jejich pozadí je hodně podobné tomu v *Bibli olomoucké*, především pozadí iniciály „S“ s topícím se

Davidem. *Breviář Benedikta z Valdštejna, VI G 6* (kat. číslo 24), nedoprovází obrazem žalmy 52 a 97. S výjimkou ornamentální iniciály „E“ jsou všechny ostatní figurální. *Bible písaře Zikmunda z Domažlic* (kat. číslo 27) člení žaltář na osm dílů, ale iniciály jsou provedeny jen ornamentálně. Figurální iniciály najdeme v *breviáři CO 182* (kat. číslo 31) pouze u žalmů 1, 52 a 97. Zbylé jsou ornamentální. *Knihy hymnů XVIII A 6* (kat. číslo 32) z Knihovny národního muzea v Praze zobrazuje Davida jako žalmistu dokonce dvakrát. Zbylé iniciály jsou pravděpodobně ornamentální. Nepodařilo se mi opatřit obrazovou dokumentaci. *Žaltář Hanuše z Kolovrat* (kat. číslo 36) kompletně, téměř vzorově, představuje liturgické dělení. Zcela se drží výzdobného systému podle tradice, figury komponuje do iniciál. U žalmu 52 je zobrazen blázen, v iniciále *Ž109* „D“ klečí David před Bohem se svatozáří. Obdobně jako u *Bible Kunše oltářníka* schází iluminace k *Ž1* i u *Bible Zamojských*, sign. *XVII C 56* (kat. číslo 38), ačkoli je pro ni vynecháno místo v textu. Provedené iniciály jsou jednoduché, vždy s jednou figurou. Pozadí je u většiny z nich zdobné, někde provedené celé ve zlatě.

Závěr

Předkládaná bakalářská práce přináší ucelený přehled o vyobrazeních krále Davida v *Bibli olomoucké* a snaží se najít analogická vyobrazení. Toho by se mohlo dosáhnout za předpokladu, že by byly nalezeny další práce „našeho“ iluminátora nebo vzory, z nichž vycházel. Následně by se mohl sledovat případný posun v jeho stylu, zobrazení by mohla být porovnávána, a pak by se vidělo, zda-li příčinou obohacení jednotlivých vyobrazení byla vlastní invence či předloha. Co se týče námětů u vyobrazení krále Davida v *Bibli olomoucké*, jedná se o zcela ojedinělé prvky, které nemají obdoby. Alespoň co se týče zobrazení k žalmům, které jsou neobyčejně bohaté. Ani žaltáře či jiné bible nenabízí zobrazení Davida v takovém námětovém rozsahu. Je otázkou, zda-li je tomu díky vlastnímu umu iluminátora nebo zda-li zapůsobil jiný podnět či vzor. Jelikož se mi nepodařilo najít paralelu či přímo totožná zobrazení, nezbyvá než akceptovat tvrzení, že jednou z kvalit tohoto iluminátora byla především vlastní fantazie. Navzdory tomu je *Bible olomoucká* hodnocena jako bible s rustikalizovaným či primitivizujícím podáním miniatur, což ale neubírá na její kvalitě a jedinečnosti. Podle mého bádání nemají její vyobrazení s Davidem paralelu a to ji činí originální.

Pokud se ohlédnu nazpět, stěžejním cílem pro předkládanou bakalářskou písemnou práci bylo vyhledávání a shromažďování vyobrazení z jiných rukopisů. Toto hledání překročilo zcela hranice gotického umění a ocitlo se u posledního rukopisu až na počátku 17. století. Při vyhledávání se mi v mnoha případech stalo, že jsem narazila na rukopisy bez možnosti opatřit si obrazovou přílohu. Těžko pak mohlo být přikročeno k bližším komparacím. Obrazová příloha na přiloženém CD-ROMu, pokud není uvedeno jinak, byla vytvořena díky projektu *Manuscriptorium*, čemuž také mnohdy odpovídá poněkud špatná

kvalita obrázků. U obrázků z knih náležitě cituji příslušnou použitou literaturu.

Poznámky

1. Robert L. Wyss, David, in: Ernst Gall – L. H. Heydenreich (hrsg.), *Reallexikon zur deutschen Kunstgeschichte*, Bd. III. Stuttgart 1954, sl. 1083-1119. Robert L. Wyss, David, in: Engelbert Kirschbaum (hrsg.), *Lexikon der christlichen Ikonographie*, Bd. I. Rom –Freiburg – Basel – Wien 1968, sl. 477-490.
2. Hugo Steger, *David Rex et Propheta*. Nürnberg 1961.
3. Klaus Wessel, David, in: Klaus Wessel (hrsg.), *Reallexikon zur byzantinischen Kunst*, Bd. I. Stuttgart 1966, sl. 1145-1161.
4. Colum Hourihane (ed.), *King David in the Index of Christian art*. Princeton University 2002.
5. James D. Douglas (ed.), *Nový biblický slovník*. Praha 2009, s. 153.
6. *Bible*, Písmo svaté Starého a Nového zákona. Český ekumenický překlad. Praha 2008. 1Reg2,1-4, s. 322.
7. Ibidem, 1Reg2,10, s. 322.
8. Ibidem, 1Reg2,11-12, s. 322.
9. Především Ambrože, Augustina a Řehoře.
10. Viz Wyss, *Reallexikon zur deutschen Kunstgeschichte* (pozn. 1), sl. 1085.
11. Ibidem, s 1086.

12. Ibidem.
13. Ibidem. Paříž, Bibliothèque Nationale, Suppl. gr. 1286.
14. Vatikán, ms. 699.
15. Viz Wyss, *Reallexikon zur deutschen Kunstgeschichte* (pozn. 1), sl. 1088.
16. Ibidem. Berlín, Staatsbibliothek, theol. lat. fol. 485.
17. Ibidem. Paříž, Bibliothèque Nationale, ms. gr. 139.
18. Ibidem.
19. Ibidem, sl. 1089.
20. Ibidem.
21. Ibidem.
22. Ibidem, sl. 1090.
23. Ibidem.
24. Ibidem, sl. 1091. St. Gallen, Stiftsbibliothek, cod. 22.
25. Ibidem. Paříž, Bibliothèque Nationale, ms. lat. 1152.
26. Ibidem. Paříž, Bibliothèque Nationale, ms. lat. 1.
27. Ibidem. Cambridge, University Library, Ff I, 23.
28. Ibidem. 1091.

29. Ibidem, sl. 1092.

30. Gude Suckale-Redlefsen, Psalmen, Psalterillustration, in: Engelbert Kirschbaum (hrsg.), *Lexikon der christlichen Ikonographie*, Bd. III. Rom – Freiburg – Basel – Wien 1968, sl. 466-481.

31. Ibidem, sl. 468.

32. Viz Wyss, *Reallexikon zur deutschen Kunstgeschichte* (pozn. 1), sl. 1094.

33. Ibidem, sl. 1095.

34. Ibidem.

35. Ibidem. Berlín, Staatsbibliothek, theol. lat. 359.

36. Ibidem. Dijon, Bibliothèque, No. 14.

37. Ibidem.

38. Ibidem, sl. 1096.

39. Ibidem, sl. 1097.

40. Ibidem.

41. Ibidem.

42. Ibidem, sl. 1098.

43. Ibidem, sl. 1104.

44. Ibidem, sl. 1108.

45. Karel Šourek, *Miniatury dvoudílné české bible zvané Olomoucká z roku 1417 – signatura III/1 v Studijní knihovně v Olomouci*. Praha 1944.

46. Miroslav Boháček – František Čáda, *Beschreibung der mittelalterlichen Handschriften der Wissenschaftlichen Staatsbibliothek von Olmütz*. Köln 1994.

47. Josef Vašica, *Bible olomoucká 1417*, 1. díl. Olomouc 1933, list 2.

48. Viz Šourek (pozn. 45).

49. Jan Merell, *Bible v českých zemích*. Praha 1956.

50. Eduard Petrů, *Z rukopisných sbírek Univerzitní knihovny v Olomouci*. Praha 1959.

51. Josef Krása, Knižní malba, in: Jaroslav Pešina (red.), *České umění gotické 1350-1420*. Praha 1970, s. 244-303.

52. Josef Krása, *České iluminované rukopisy 13.-16. století*. Praha 1990.

53. Karel Stejskal – Petr Voit, *Iluminované rukopisy doby husitské*. Praha 1991.

54. Ibidem, s. 47.

55. Karel Stejskal, Iluminované bible v Čechách a jejich vztah k západoevropské knižní malbě. In: Dalibor Papoušek - Helena Pavlincová(ed.), *Česká bible v dějinách evropské kultury*. Brno 1994, s. 97-115.

56. Vladimír Kyas, *Staročeská bible drážďanská a olomoucká. Kritické vydání nejstaršího českého překladu bible ze 14. století*. Svazek I.-IV. Praha/Paderborn 1981-1996.

57. Vladimír Kyas, *Česká bible v dějinách národního písemnictví*. Praha 1997.

58. Pavol Černý, Knižní malba na Olomoucku v 15. století, in: Ivo Hlobil – Marek Perůtka (ed., red.), *Od gotiky k renesanci. Výtvarná kultura Moravy a Slezska 1400-1550*. Svazek III. Olomoucko. Olomouc 1999.

59. Vladimír Kyas, *Staročeská bible drážďanská a olomoucká. Kritické vydání nejstaršího českého překladu bible ze 14. století*. Svazek III., Genesis-Esdráš. Praha 1988, s. 459.

60. Vladimír Kyas – Věra Kyasová, *Staročeská bible drážďanská a olomoucká. Kritické vydání nejstaršího českého překladu bible ze 14. století*. Svazek IV. Tobiáš-Sirachovec. Paderborn 1996, s. 139.

61. Ibidem, s. 167.

62. Ibidem, s. 187.

63. Ibidem, s. 205.

64. Ibidem, s. 223.

65. Ibidem, s. 245.

66. Ibidem, s. 263.

Katalog rukopisů

/01./ Antifonář sedlecký

Praha, Národní knihovna České republiky, *XIII A 6*

Českého a moravského původu, druhá čtvrtina 13. století

Pergamen, 532 ff.; 440x320 mm; text: latinsky

Obsah: proprium de tempore, proprium de sanctis, commune sanctorum, psalmi invitatoriales, cantica pro variis festis anni, officium de corpore Christi

F. 148: velká nerámovaná frontálně stojící figura Davida [10]

Literatura/zdroj: www.manuscriptorium.com.

/02./ Breviář

Zemský archiv Opava, pobočka Olomouc, *CO 44*

Čechy, konec 13. století

Pergamen, 355 ff.; 430x310 mm; text: latinsky

Vazba: novodobá (1845), lepenkové desky potažené červeným plátnem s užitím původního gotického kování

F. 24r: iniciála „C“um, Saul a David

F. 29r: iniciála „D“ixit, postava Davida

Literatura: Burian 1955, 18; Krása 1979, 63-64; Krása 1982, 61; Zlatohlávek - Fajt 1995, 76; Kohout 2001, 18-19.

/03./ Antifonář královny Elišky Rejčky

Moravská zemská knihovna Brno, Rajhradská knihovna, *R 600*

Českého a moravského původu, 1317

Pergamen, 223 ff.; 465x330 mm; text: latinsky

Vazba: ze 16. století, dřevěné desky potažené hnědou hlazenou kůží s renesančním ornamentem

Obsah: antiphonarium Cisterciense

F. 1v: iniciála „A“spiciens, blíže neurčený prorok (David?)

Literatura/zdroj: Friedl 1930, 21-22; Burian 1955, 20; Dokoupil 1966, 309-310; www.manuscriptorium.com.

/04./ Graduál královny Alžběty Rejčky

Vídeň, Österreichische Nationalbibliothek, *Cod. 1774*

Českého a moravského původu, po 1315

Pergamen, 236 ff.; 442x325 mm; text: latinsky

Vazba: opravená, dřevěné desky potažené hnědou kůží, tlačný akantový ornament s vejcovcem

F. 2v: iniciála „A“d te levavi, král David klečí před oltářem a klaní se Hospodinu v nebesích [11]

Literatura: Friedl 1930, 24-25.

/05./ Chorální kniha Alžběty Rejčky

Vídeň, Österreichische Nationalbibliothek, *Cod. 1813*

Českého a moravského původu, po 1315

Pergamen, 234 ff.; 330x227 mm; text: latinsky

Vazba: z roku 1591, dřevěné desky potažené červenohnědou hlazenou kůží, zdobená bohatým renesančním ornamentem - akantová dekorace, vyzlacené lišty

F. 8: iniciála „B“eatus, zápas Davida s Goliášem [12]

F. 43r: iniciála „D“ixi, král David s knihou žalmů na trůně [13]

F. 70v: iniciála „S“alve, kající se David v člunu na vlnách moře [14]

F. 86: iniciála „E“xultate, David hrající na zvonky [15]

Literatura: Friedl 1930, 13-15; Květ 1931, 97-108.

/06./ Misál

Zemský archiv Opava, pobočka Olomouc, *CO 138*

Morava, kolem 1330

Pergamen, 288 ff.; 348x260 mm; text: latinsky

Vazba: novodobá (1845), lepenkové desky potažené červeným plátnem

F. 5v: iniciála „A“d te levavi, král David sedí na trůnu a hraje na žaltář

Literatura: Vašica 1927, 121-123; Burian 1955, 22; Kohout 1998, 11; Kohout 2001, 30.

/07./ Breviář probošta Vítka

Moravská zemská knihovna v Brně, Rajhradská knihovna, R 394

Morava, 1343

Pergamen, 447 ff.; 186x130 mm; text: latinsky

Vazba: prkénková, barokní, potažená červenou kůží s vtlačeným ornamentem, uzávěr na dvě spony, světlehnědý zlacený hřbet je pozdější než vazba

F. 1r: iniciála „B“eatus, David a mužská postava na okraji textu [16]

F. 9v: iniciála „D“omine, poprsí krále [17]

F. 11v: iniciála „D“ominus, poprsí muže [18]

F. 14r: iniciála „E“xultate, poprsí muže [19]

F. 18r: iniciála „D“ixi, poprsí muže [20]

F. 24r: iniciála „D“ixit, poprsí blázna [21]

F. 30v: iniciála „S“alvum, David ve vodě [22]

F. 45r: iniciála „C“antate, poprsí muže [23]

Literatura/zdroj: Matějček 1931, 264; Krofta 1938-1939, 93; Burian 1955, 22; Dokoupil 1966, 195-198; www.manuscriptorium.com.

/08./ Žaltář karlštejské kapituly

Knihovna Národního muzea v Praze, XVI A 18

Čechy, kolem 1350

Pergamen, 79 ff.; 410x280 mm; text: latinsky, gotická minuskula

Vazba: renesanční, kožená, zdobená slepotiskem, kování i spony chybějí

F. 9r: iniciála „B“eatus, v horní části Obřezání Krista, v dolní David žalmista [24]

F. 17v: iniciála „D“ominus, Kristus na hoře Olivetské

F. 23r: iniciála „D“ixi, zajetí Krista

F. 27r: iniciála „Q“uid, Kristus před Pilátem

F. 28r: iniciála „D“ixit, bičování Krista

F. 33v: iniciála „S“alvum, korunování trním

F. 40r: iniciála „E“xultate, přibíjení na kříž

- F. 46v: iniciála „C“antate, ukřižování se sv. Longinem a Stefanem
F. 47v: iniciála „D“avidi, kladení do hrobu
F. 54r: iniciála „D“ixit, Kristus v předpekli, v horní borduře David a Goliáš [25],
v dolní Samson se lvem

Literatura/zdroj: Brodský 2000, 249-250 (zde soupis literatury);
www.manuscriptorium.com.

/09./ Misál olomouckého probošta Herforda

Zemský archiv Opava, pobočka Olomouc, *CO 131*

Morava, před 1354

Pergamen, 324 ff.; 368x272 mm; text: latinsky

Vazba: původní z druhé poloviny 14. století, desky dřevěné, potažené žlutou hlazenou kůží s původním bronzovým kováním a sponami

F. 4v: iniciála „A“d te levavi, David hrající na harfu, nad ním poprsí Hospodina

Literatura: Burian 1955, 48; Krása 1970, 259-260; Krása 1979, 64; Kohout 1998, č. 6;
Kohout 2001, 27.

/10./ Breviář pražský a olomoucký

Brno, Archiv města Brna, Svatojakubská knihovna, 23/32

Českého a moravského původu, před 1355

Pergamen, 627 ff.; 290x205 mm; text: latinsky, psán ve dvou sloupcích

Vazba: celokožená, dobová, desky dřevěné, světlá kůže

F. 10r: iniciála „B“eatus, král David sedí na trůnu a hraje na loutnu

F. 33r: iniciála „D“ixit, žehnající Bůh

F. 40r: iniciála „S“alvum, král David s rukama vztyčenými k nebi leží v loďce

F. 56r: iniciála „C“antate, kněz zpívající žalmy

Literatura: Petr 2007, 140-145.

/11./ Breviář křižovnického velmistra Lva

Praha, Národní knihovna České republiky, *XVIII F 6*

Čechy, 1356

Pergamen, papír, 473 ff.; 265x190 mm; text: latinsky, gothica formata

Vazba: mladší kožená

F. 9r: iniciála „B“eatus, Majestas Christi, král David s harfou a klečící křížovník

F. 14r: iniciála „D“ixi, král a Kristus s knihou

F. 18v: iniciála „Q“uid, poprsí krále

F. 19v: iniciála „D“ixit, král David a blázen

F. 24v: iniciála „S“alvum, poprsí Krista s knihou a David

F. 31r: iniciála „E“xultate, křížovník hrající na varhany

F. 37r: iniciála „C“antate, čtyři zpívající křížovníci u pulpitu

Literatura: Sádlo 1929, 20-37; Pražák 1980, 65-67.

/12./ Liber viaticus

Knihovna Národního muzea v Praze, *XIII A 12*

Čechy, kolem 1360

Pergamen, 319ff.; 435x311 mm; text: latinsky, kaligrafická gotická minuskula

Vazba: renesanční, sametová, chráněná zdobeným kováním, spony chybějí, vazba odřená, kožený hřbet novodobý

F. 9v: iniciála „B“eatus, trůnící Kristus, pod ním David hrající na žaltář [26], v dolní borduře výjev, kdy David zabíjí Goliáše střelou z praku, poté mu stíná hlavu mečem [27]

F. 15v: iniciála „D“onis, trůnící král David (?) [28]

F. 19v: iniciála „D“ixi, David [29]

F. 24r: iniciála „D“ixit, trůnící král David a blázen popírající Boha [30]

F. 28r: iniciála „S“alvum, Hospodin a David ve vodě [31]

F. 33v: iniciála „E“xultate, trůnící David s hudebníky [32]

F. 38r: iniciála „C“antate, trůnící David se zástupem mužů [33]

F. 69v: iniciála „G“aude, zvěstování Panny Marie, na rozích iniciály proroci a David

F. 97r: iniciála „O“mnes, v borduře David

Literatura/zdroj: Krása 1990; Brodský 2000, 158-163; www.manuscriptorium.com.

/13./ Žaltář a brevář pražské kapituly

Praha, Knihovna Národního muzea, *XVI B 14*

Čechy, 60. léta 14. století

Pergamen, 716 ff.; 323x216 mm; text: latinsky, kaligrafická gotická minuskula

Vazba: pozdně gotická, kožená, zdobená slepotiskem, chráněná zdobným kováním, spony chybějí

F. 7r: iniciála „B“eatus, David žalmista

F. 14r: iniciála „D“ominus, Hospodin je světlo mé

F. 19r: iniciála „D“ixi, David mlčí

F. 24r: iniciála „D“ixit, blázen popírající Boha

F. 29r: iniciála „S“alvum, David

F. 35r: iniciála „E“xultate, David oslavuje Hospodina

F. 41r: iniciála „C“antate, David

F. 48r: iniciála „D“ixit, Kristus trůnící

Literatura: Brodský 2000, 260 (zde soupis literatury).

/14./ Starý zákon

Praha, Knihovna Národního muzea, *XV B 4*

Čechy, první polovina 70. let 14. století

Pergamen, 373 ff.; 342x234 mm; text: latinsky, kaligrafická gotická minuskula

Vazba: původní, kožená, obalová, chráněná kováním, spony chybějí

F. 153v: iniciála „F“, mládenec amalechitský zvěstuje Davidovi Saulovu smrt

F. 168r: iniciála „R“, Abizag ošetřuje Davida

F. 290v: iniciála „B“eatus, David žalmista

F. 295v: iniciála „D“ominus, Hospodin je světlo mé

F. 299r: iniciála „D“ixi, David mlčí

F. 302r: iniciála „D“ixit, blázen popírající Boha

F. 305r: iniciála „S“alvum, David obklopen vodou rozmlouvá s Hospodinem

F. 309r: iniciála „E“xultate, David oslavuje Hospodina

F. 312v: iniciála „C“antate, zpívání Hospodinovi

F. 316r: iniciála „D“ixit, David

Literatura: Brodský 2000, 224-225 (zde soupis literatury).

/15./ Bible ze Sadské, 2. svazek

Praha, Knihovna Národního muzea, *XII A 19*

Čechy, 70. léta 14. století

Pergamen, 341 ff; 455x330 mm; text: latinsky

Vazba: původní, kožená, obalová, chráněná kováním, spony chybějí

Obsah: První kniha Královská - Žalmy

F. 36v: iniciála „F“actum, mládenec amalechitský zvěstuje Davidovi Saulovu smrt [34]

F. 63v: iniciála „E“t rex, Abisag ošetřuje Davida [35]

F. 285r: iniciála „B“eatus, David hrající na žaltář [36]

Zdobené iniciály:

F. 292v: „D“onis lux mea

F. 298r: „D“ixi custodiam

F. 302v: „Q“uid

F. 308v: „S“alvu me

F. 322r: „D“

F. 327v: „D“ixit

Literatura/zdroj: Brodský 2000, 155-157 (zde soupis literatury);
www.manuscriptorium.com.

/16./ Bible Kunše oltářníka

Praha, Knihovna Národního muzea – Nostická knihovna, *Ms f I*

Českého původu, 1389

Pergamen, 381 ff; 485x340mm; text: latinsky

Vazba, obsah: autorce textu není známo

F. 95v: iniciála „F“actum, král David [37]

F. 104v: iniciála „E“t rex, král David [38]

F. 171r: iniciála „D“ominus, král David [39]

F. 173r: iniciála „D“ixi, král David si vkládá ruku do úst [40]

F. 174v: iniciála „D“ixit, blázen popírající Boha [41]

F. 176r: iniciála „S“alvu me, David obklopen vodou a Hospodin [42]

F. 178r: iniciála „E“xultate, král David hraje na zvonky [43]

F. 180r: iniciála „C“antate, zpívající král David [44]

F. 181v: iniciála „D“ixit, modlí se král David [45]

Zdroj: www.manuscriptorium.com.

/17./ Bible Václava IV.

Vídeň, Österreichische Nationalbibliothek, *Cod. 2759-2764*

Praha, kolem a po roce 1390

Pergamen, původně 2 svazky, nyní 6, celkem 1214 ff.; 530-535x365-370 mm;
text: střední horní němčina

Vazba: z 18. století

Obsah: neúplný Starý zákon, ukončeno Ezechielovým proroctvím

2. svazek, f. 55r: David zabíjí lva a medvěda, obléká zbroj Saulovu [46]

2. svazek, f. 56r: David zabil Goliáše [47]

2. svazek, f. 63: David prchá před Saulem [48]

2. svazek, f. 108r: prorok Gád před Davidem, Davidova oběť [49]

3. svazek, f. 5r: potomstvo Davidovo [50]

3. svazek, f. 17r: knížata holdují Davidovi [51]

3. svazek, f. 21r: král David umísťuje Archu úmluvy do svatostánku

3. svazek, f. 25r: dobytí Rabby, David ukořistil korunu Melchomovu [52]

Literatura: Schmidt 1969, 230; Krása 1971; Stejskal 1974, 553; Stejskal 1976, 62;
Stejskal 1983, 578, 595; Krása 1984, 421; Stejskal - Voit 1991, 39-41; Fingernagel-
Gastgeber 2009, 80-91.

/18./ Psalterium horis canonicis adaptatum

Praha, Národní knihovna České republiky, *VII H 5a*

Čechy, kolem 1390

Pergamen, 256 ff.; 107x75 mm; text: latinsky, bastarda

Vazba: původní

Obsah: žaltář upravený jako kanovnícké hodinky

F. 10v: iniciála „B“eatus, sedící postava mladého bezvousého krále Davida, který
na trůnu hraje na harfu [53]

Zlacené iniciály s výběhy do bordur:

F. 45r: „D“ominus

F. 68r: „D“ixi
F. 90v: „D“ixit
F. 112v: „S“alvu
F. 141v: „E“xultate
F. 167v: „C“antate
F. 193r: „D“ixit

Literatura/zdroj: Stejskal – Voit 1991, 40; www.manuscriptorium.com.

/19./ Breviář probošta Jana z Roudnice

Praha, Knihovna Národního muzea, *XIII C I*

Čechy, 1390-1394

Pergamen, 503 ff.; 328x227 mm; text: latinsky, gotická minuskule

Vazba: odřená a uvolněná, částečně původní, kožená, chráněná kováním, spony chybějí, na přední desce a na hřbetě nový pokryv

F. 18r: iniciála „B“eatus, David žalmista [54]

Ornamentální iniciály:

F. 24r: „D“ominus

F. 28v: „D“ixi

F. 32v: „D“ixit

F. 36v: „S“alvum

F. 42r: „E“xultate

F. 46v: „C“antate

F. 52v: „D“ixit

Literatura/zdroj: Brodský 2000, 175 (zde soupis literatury);
www.manuscriptorium.com

/20./ Breviář pražský

Brno, Archiv města Brna, Svatojakubská knihovna, 34

Čechy, 1393 - počátek 15. století

Pergamen, 426 ff.; 365x250 mm; text: latinsky, psán ve dvou sloupcích

Vazba: celokožená, dobová, poškozená, desky dřevěné, prkénkové, pokryv hnědá kůže

- F. 11r: iniciála „B“eatus, král David sedící na trůnu
- F. 17r: iniciála „D“ominus, polopostava muže
- F. 21v: iniciála „D“ixi, polopostava muže
- F. 25r: iniciála „D“ixit, polopostava muže
- F. 29r: iniciála „S“alvum, poprsí krále
- F. 34r: iniciála „E“xultate, polopostava muže
- F. 38v: iniciála „C“antate, polopostava modlícího se muže

Literatura: Petr 2007, 31-36.

/21./ Bible

Olomouc, Vědecká knihovna v Olomouci, *MI 716*

Původ: autorce textu není znám, druhá polovina 14. století

Pergamen, I+517 ff.; 240x160 mm; text: latinsky

Vazba: světlá kůže na dřevěných deskách, zdobeno slepotiskem, dochováno jedno kování přezky

Obsah: Starý zákon, Nový zákon

F. 205v: iniciála „B“eatus, král David žalmista [55]

F. 212v: iniciála „D“ominus, modlící se král David [56]

F. 217r: iniciála „D“ixi, král David [57]

F. 221v: iniciála „D“ixit, blázen s kyjem [58]

F. 226r: iniciála „S“alvum, Davidovo pokání [59]

F. 231v: iniciála „E“xultate, král David se zlatými zvonci v rukou [60]

F. 236v: iniciála „C“antate, zpívající klerici [61]

F. 242r: iniciála „D“ixit, trůnící Kristus [62]

Literatura/zdroj: Boháček - Čáda 1994, 336; <http://dig.vkol.cz>.

/22./ Misál pražský

Praha, Knihovna Národního muzea, *XVI A 16*

Čechy, konec 14. století

Pergamen, 407 ff.; 389x285 mm; text: latinsky, kaligrafická gotická minuskula

Vazba: novodobá, polokožená; rukopis je poškozen vlhkostí

F. 185r: iniciála „D“omine, David

Literatura: Brodský 2000, 247 (zde soupis literatury).

/23./ Augustinus super Psalmos

Praha, Knihovna Národního muzea, *XII B 8*

Čechy, počátek 15. století

Pergamen, 278 ff.; 374x272 mm; text: latinsky, kaligrafická bastarda

Vazba: pozdně gotická, kožená, zdobená slepotiskem, chráněná sponami a kováním

F. 2v: iniciála „B“eatus, David [63]

Literatura: Brodský 2000, 131 (zde soupis literatury).

/24./ Breviář Benedikta z Valdštejna

Praha, Národní knihovna České republiky, *VI G 6*

Českého původu, kolem 1410, 1430 a 1493

Pergamen, 602 ff.; 178x125 mm; text: latinsky

Vazba: nová

F. 20r: iniciála „B“eatus, David hrající na žaltář [64]

F. 30r: iniciála „D“ominus, postava Davida (?) hledícího k nebesům [65]

F. 37v: iniciála „D“ixi, postava Davida (?) [66]

F. 50v: iniciála „S“alum, postava Davida se svatozáří obklopeného vodou [67]

F. 60r: ornamentální zlatená iniciála „E“xultate

F. 78v: iniciála „D“ixit, Nejsvatější Trojice

Literatura/zdroj: Chytil 1885-1886, 159; Baum 1890-1891, č. 5, 19; Truhlář 1906, č. 1171; Wratislavová-Mitrovcová 1933, 8; Urbánková 1957, č. 68; Chadraba 1968, 573; Krása 1970, č. 394; Krása 1978, 2, 755; Stejskal 1990a, s. 89; Stejskal – Voit 1991, 43-44; www.manuscriptorium.com.

/25./ Bible litoměřicko-třeboňská, zv. Petra Zmrzlíka ze Svojšína

Litoměřice, Okresní archiv, *BIF 3-2*

Čechy, 1411-1414

Pergamen, 298 ff.; 485x340 mm; text: česky, kaligrafická bastarda, spřežkový pravopis

Vazba: pozdější, ale s gotickým kováním

Obsah: autorce textu není znám

F.: přesné foliace se autorce textu nepodařilo zjistit

Král David hrající na žaltář [68]

Král David sedící na trůně [69]

Abizag u lože Davidova [70]

Literatura: Merell 1956, 12; Havránek - Hrabák 1964, 465; Krása 1970, č. 399; Stejskal 1982, č. 50; Stejskal 1983, 603; Stejskal 1987a, 249; Stejskal 1988, 30; Stejskal 1989a, 58; Stejskal 1989b, 12; Stejskal – Voit 1990, 45-46.

/26./ Bible olomoucká, 1. svazek

Olomouc, Vědecká knihovna, *M III I/I*

Moravského původu, kolem 1417

Pergamen, 289 ff.; 475x325 mm; text: česky, kaligrafická bastarda

Vazba: stará

Obsah: Genesis-Žalmy

F. 134v: na příkaz Davida je probodnut mládenec amalechitský, který zabil poraženého Saula [1]

F. 180v: levité pod vedením krále Davida přenášejí na Sion truhlu Boží [2]

F. 259v: král David s kejlíři [3]

F. 264r: pomazání Davida na krále [4]

F. 267r: Hospodin seslal Davidovi proroka Nátana [5]

F. 269v: patrně král Saul pronásledující Davida [6]

F. 272v: král David prosí Hospodina o pomoc proti Filištínským [7]

F. 276r: král David obklopený hudebníky [8]

F. 279v: levité v čele s králem Davidem přenášejí na Sion truhlu Boží [9]

Literatura/zdroj: Jireček 1864, 140; Merell 1956, 14; Petřů 1959, 34; Krása 1970, č. 391; Kvas 1981; Stejskal – Voit 1991, 47; www.manuscriptorium.com; <http://dig.vkol.cz>.

/27./ Bible písaře Zikmunda z Domažlic

Praha, Národní knihovna České republiky, *VIII A 8*

Čechy, 1419

Pergamen, 504 ff.; 346x233 mm; text: latinsky, gotická bastarda

Vazba: stará, dřevěné desky potažené kůží, která je na obou deskách potrhaná, středové ani rohové pukly nedochovány, scházejí i oba řemínky

Obsah: Starý zákon, Nový zákon

F. 111v: iniciála „F“actum, David a mládenec amalechitský [71]

F. 122r: iniciála „E“t rex, Abizag přiváděna k Davidovi [72]

Ornamentální iniciály:

F. 216v: „B“eatus

F. 219v: „D“ominus

F. 221v: „D“ixi

F. 223v: „D“ixit

F. 225v: „S“alvu

F. 228r: „L“audate

F. 230v: „C“antate

F. 232v: „D“ixit

Literatura: Truhlář 1905/1906, č. 1413; Matějček 1931, 338; Krása 1974, 17; Stejskal 1988, 31; Stejskal - Voit 1991, 48.

/28./ Krumlovský sborník

Praha, Knihovna Národního muzea, *III B 10*

Čechy, kolem 1420

Pergamen, 244 ff.; 309x216 mm; text: česky, kaligrafická bastarda

Vazba: pozdně gotická, kožená, zdobená slepotiskem, kování i spony chybějí, hřbet je nový

Obsah: staročeské překlady nábožensko mravoučných spisů: Zrcadlo lidského spasení; Sv. Albert Veliký, Ráj duše; Jan Hus, O sedmi smrtelných hříších; Sv. Bonaventura, Soliloquium; Sv. Bonaventura, De perfectione vitae; Tomáš Štítný ze Štítného, Knížky o smrti mládence bujného; Henricus Suso Amandus, Horologium aeternae sapientiae

F. 11r: tři muži obětují Davidovi vodu z cisterny betlémské, Šalamounův trůn

- F. 16r: David a Goliáš, David zabil lva a medvěda [73]
 F. 17v: návrat marnotratného syna, David činí pokání [74]
 F. 18v: David s Goliášovou hlavou vítán ve městě [75]
 F. 20v: David zabil osm set mužů [76]
 F. 22r: Saul mrštil kopím po Davidovi [77]
 F. 25v: Simej hází kamení a bláto po Davidovi, Chanun dává trhat roucha poslům Davidovým a holit jim brady [78]
 F. 29r: Míkol se posmívá Davidovi [79]
 F. 30v: David pláče na pohřbu Abnera [80]
 F. 41r: David dává přinést schránku úmluvy do svého domu [81]
 F. 42r: Abigail krotí Davidův hněv [82]
 F. 42v: žena tekojská krotí hněv Davidův proti Absolónovi [83]
 F. 44r: Míkol spouští Davida z okna [84]
 F. 48r: David se mstí nad nepřáteli
 F. 65r: David obětuje vodu z cisterny betlémské

Literatura/zdroj: Bartoš 1926, č. 570; Havránek - Hrabák 1957, 656, 660, 670, 676, 680, 698, 729; Krása 1970, č. 401; Krása 1974, 26; Krása 1984, 596; Stejskal 1987a, 241, 249; Stejskal 1987b, 310; Brodský 1988, č. 25; Stejskal 1990b, 421; Stejskal – Voit 1991, 51-52; Brodský 2000, 28-33; www.manuscriptorium.com.

/29./ Misál – rituál

Zemský archiv Opava, pobočka Olomouc, *CO I*

Morava, před 1420

Pergamen, 255 ff.; 540x375 mm; text: latinsky, gotická minuskule

Vazba: nová

Obsah: kalendář

F. 8r: iniciála „A“d te levavi, klečící David [85]

Literatura: Burian 1955, 51; Bistřický – Drnkal – Kouřil 1961, 105; Krása 1980; Kohout 2001, 9.

/30./ Bible boskovická

Olomouc, Vědecká knihovna, *M III 3*

Českého původu, asi 1421-1425

Pergamen, 537 ff.; 417x297; text: česky, psán ve dvou sloupcích

Vazba: renesanční (1539)

Obsah: kompletně zachovaný český překlad Starého i Nového zákona druhé redakce

F. 117r: iniciála „T“ehda, Mládenec amalechitský, který zabil poraženého Saula, je na příkaz krále Davida zabit [86]

F. 130r: král David na smrtelném loži [87]

F. 159v: král David před shromážděním izraelských předáků pověřuje svého syna Šalamouna stavbou chrámu, jak mu to vyjevil Hospodin [88]

F. 236v: iniciála „B“laženy, král David [89]

F. 239r: iniciála „H“ospodin, modlí se král Davida [90]

F. 242r: iniciála „C“, nářek krále Davida [91]

F. 244r: iniciála „C“, král David ve zbroji [92]

F. 247v: iniciála „U“, král David se modlí k Hospodinu [93]

F. 253v: král David hraje na tympanon [94]

Literatura: Chytil 1885-1886; Matějček 1924, 149-169; Pächt 1938; Bartoš 1944; Šourek 1944a; Plánka 1952; Kyas 1953; Merell 1956, 14, 28; Drobná 1957; Petřů 1959; Drobná 1965; Pešina 1965; Krása 1968; Petřů 1969; Schmidt 1969; Krása 1971; Kyas 1971; Krása 1974; Krása 1984; Krása 1990; Stejskal – Voit 1991, 50; Boháček – Čáda 1994; Stejskal 1994; Číhalík 1995; Stejskal 1996; Kyas 1997; Číhalík 1998; Studničková 1998; Černý 1999, 479-480.

/31./ Breviář

Zemský archiv Opava, pobočka Olomouc, *CO 182*

Olomouc, 20. – 30. léta 15. století

Pergamen, 530 ff.; 210x240 mm; text: latinsky

Vazba: gotická, dřevěné desky, světlý kožený pokryv s renesančním slepotiskem, nárožní kování, dvě přezky

Obsah: kalendář, žalmy, cyrilometodějská legenda „Tradunt annales“, svátky v kalendáři a litanie

F. 8r: iniciála „B“eatus, král David hraje na „české křídlo“ [95]

- F. 16v: iniciála „D“ominus
F. 22r: iniciála „D“ixi
F. 32r: iniciála „S“alvum
F. 38v: iniciála „E“xultate
F. 44v: iniciála „C“antate, dva kanovníci u pulpitu s knihou
F. 50v: iniciála „D“ixit

Literatura: Černý 1999, 472-474; Kohout 2001, 33.

/32./ Liber hymnorum

Praha, Knihovna Národního muzea, *XVIII A 6*

Čechy, kolem 1430

Pergamen, 212 ff.; 266x175 mm; text: latinsky, kaligrafická gotická minuskula

Vazba: raně barokní, pergamenová, červená ořízka

F. 1v: iniciála „B“, David žalmista [96]

F. 30v: iniciála „D“

F. 49r: iniciála „D“, David

F. 66v: iniciála „D“

F. 85r: iniciála „S“

F. 129r: iniciála „C“

F. 150v: iniciála „D“, David

F. 188v: iniciála „B“, David žalmista

Literatura: Brodský 2000, 298 (zde soupis literatury).

/33./ Bible Bočkova, 1. svazek

Moravský zemský archiv Brno, Mikulovská knihovna, *121*

Čechy, 1430-1450

Pergamen, 351 ff.; 425x300 mm; text: česky, gotická minuskule

Vazba: původní zničena, převázáno roku 1608, dřevěné desky potažené tmavou kůží bez ornamentů

Obsah: autorce textu není znám

F. 158r: iniciála „T“ehda, posel před králem Davidem

F. 173v: iniciála „Z“atíem, Abizag je přiváděna k Davidovi

F 210r: iniciála „A“dam, král David a izraelská knížata
F 318r: iniciála „B“lažený, král David
F. 326v: iniciála „Ř“ekl, klečící král David
F. 332v: iniciála „U“zdravený, David po pás ve vodě
F. 336v: iniciála „R“aduite, král David

Literatura: Burian 1955, 44.

/34./ Bible Filipa z Padeřova

Vídeň, Österreichische Nationalbibliothek, *Cod. 1175*

Čechy, 1432-1435

Pergamen, 443 ff.; 464x309 mm; text: česky, kaligrafická bastarda

Vazba: renesanční

Obsah: autorce textu není znám

F. 211v: iniciála „R“zekl, král David hraje na žaltář [97]

Literatura: Chytil 1885-1886, 364; Matějček 1924, 149; Matějček 1931, 346; Merell 1956, 28; Havránek - Hrabák 1964, 486; Krása 1974, 29; Krása 1984, 597; Stejskal 1987a, 245; Stejskal 1989a, 66; Stejskal – Voit 1991, 55-56.

/35./ Bible Duchkova

Kroměříž, Arcibiskupská zámecká knihovna, *D 76*

Čechy, 1433

Pergamen, 500 ff.; 312x225 mm; text: česky, kaligrafická bastarda

Vazba: renesanční

Obsah: autorce textu není znám

F. 221r: iniciála „B“, král David hrající na žaltář [98]

Literatura: Stejskal 1974, 32; Stejskal 1989a, 65; Stejskal – Voit 1991, 54-55.

/36./ Žaltář Hanuše z Kolovrat

Praha, Národní knihovna České republiky, *Osek 71*

Čechy, 1438

Pergamen, 167 ff.; 277x186 mm; text: latinsky

Vazba: dřevěné desky s novějším rezavě hnědým pokryvem, původní mosazné středové kování a nárožnice, zdobené prosekanou kružbou, na horní desce dva trny se štítky k upnutí spon

Obsah: žalmy, cantica, Symbolum Athanasii, žalmy a modlitby Francesca Petrarky, soubor hymnů k hlavním svátkům církevního roku

F. 2v: iniciála „B“eatus, král David hrající na žaltář [99]

F. 19v: iniciála „D“ominus, Bůh ve svatozáři

F. 30r: iniciála „D“ixi, Bůh předávající meč Davidovi v brnění [100]

F. 41r: iniciála „D“ixit, blázen s kyjem nad hlavou

F. 51v: iniciála „S“alum, modlící se král David [101]

F. 63v: iniciála „E“xultate, dva hrající andělé

F. 75v: iniciála „C“antate, tři kanovníci zpívající z knihy přidržované pomocníkem

F. 87r: iniciála „D“ixit, král David klečící před Bohem [102]

Literatura: Zap 1856; Matějček 1931, 346; Krása 1974; Stejskal 1983, 610; Stejskal 1987a; Stejskal 1988, 33; Krása 1990, 326; Stejskal – Voit 1991, 60-61; Studničková 1996, 27-28; Boldan 1999-2000; Boldan 2002.

/37./ Bible Šellenberská

Praha, Knihovna Královské kanonie premonstrátů na Strahově, *DG III 15*

Čechy, 1440

Pergamen, II+527+10 pap. ff.; 326x212 mm; text: latinsky, kaligrafická bastarda

Vazba: nová, sametová, chráněná kováním a opatřená sponami

Obsah: úplný text bible

F. 336r: iniciála „B“eatus, David žalmista [103]

Literatura: Stejskal – Voit 1991, 62; Brodský – Pařez 2008, 152-155.

/38./ Bible Zamojských

Praha, Národní knihovna České republiky, *XVII C 56*

Čechy, Praha (?), kolem 1440

Pergamen, 308 ff.; 308x213 mm; text: česky, kaligrafická bastarda

Vazba: nová

Obsah: Genesis-Žalmy

F. 142r: iniciála „T“ehda, David přihlíží zabití mládence, který usmrtil krále Saula [104]

F. 157r: iniciála „Z“atím, král David a Abizag [105]

F. 279v: iniciála „D“, klečící král David [106]

F. 282v: iniciála „R“zekl, postava hledící k nebesům

F. 285v: iniciála „R“zekl, postava blázna [107]

F. 288v: iniciála „S“pasena, klečící král David [108]

F. 292v: iniciála „R“adujte se, zpěvák

F. 299v: iniciála „R“zekl, zmrtvýchvstalý Kristus na trůně

F. 301r: iniciála „B“lahoslaveny, klečící král David [109]

Literatura/zdroj: Urbánková 1957, č. 74; Pešina 1959, 200; Krása 1974, 32; Stejskal 1987a, 247; Stejskal 1988, 31-32; Stejskal - Voit 1991, 52; Svobodová 1996, 29-34; Kyas 1997, 91; www.manuscriptorium.com.

/39./ Bible – Starý zákon kutnohorský

Praha, Národní knihovna České republiky, *XVII A 34*

Čechy, Praha, kolem 1440

Pergamen, 221 ff.; 367x243 mm; text: česky, kaligrafická bastarda

Vazba: stará, dřevěné desky potažené potrhanou kůží, řemínky nedochovány, kování scházejí

Obsah: Starý zákon

F. 115r: mládenec amalechitský zvěstuje Davidovi Saulovu smrt [110]

F. 126v: dívky zahřívající krále Davida (?) [111]

Literatura/zdroj: Stejskal – Voit 1991, 60 (zde soupis literatury); www.manuscriptorium.com.

/40./ Cardův Starý zákon

Praha, Knihovna Královské kanonie premonstrátů na Strahově, *DG I 12*

Čechy, po 1440

Pergamen, 226 ff.; 372x252 mm; text: česky, kaligrafická bastarda

Vazba: renesanční, polokožená, zdobená slepotiskem, chráněná sponami

Obsah: Starý zákon

F. 108r: iniciála „B“lazený, David

F. 132r: postava krále v hermelínovém plášti se žezlem v ruce a korunou na hlavě (David?) [112]

Literatura: Ryba 1979, č. 1512; Stejskal 1987a, 251; Stejskal – Voit 1991, 61; Brodský – Pařez 2008, 138-139.

/41./ Bible husitského kněze

Praha, Knihovna Národního muzea, *XVIII B 18*

Čechy, 1441

Pergamen, 545 ff.; 216x153; text: latinsky, bastarda

Vazba: nová, prkénková, potažená teletinou, zbytek staršího potahu nalepen na hřbetu

Obsah: Starý zákon, Nový zákon, De spiritu et anima, Tractatus de utraque specie, Sv. Anselm – De sacramentis ecclesiae, De decem praeceptis Domini Dei, Opera misericordiae, Preces et gratiarum acciones, Cisiojan, Tabula dinveniendum intervallum.

F. 103r: David s Goliášovou hlavou vítán ve městě [113]

F. 117v: mládenec amalechitský zvěstuje Davidovi Saulovu smrt [114]

F. 224r: iniciála „D“avid [115]

F. 225r: David hrající na žaltář [116]

F. 252v: iniciála „T“, David [117]

Literatura: Stejskal 1987a, 251; Stejskal 1987b, 312; Brodský 1988, č. 282; Stejskal – Voit 1991, 62; Brodský 2000, 299-301; Tošnerová 2001, 130.

/42./ Žaltář

Praha, Knihovna Národního muzea, *XV D 17*

Čechy, 2. polovina 40. let 15. století

Pergamen, 6 ff.; 286x185 mm; text: latinsky, gotická minuskule

Vazba: novodobá, kožená

F. 5r: David žalmista [118]

Literatura: Brodský 2000, 230.

/43./ Starý zákon zv. mikulovský, 2. svazek

Brno, Moravská zemská knihovna, Mikulovská knihovna, *Mk 2*

Čechy, 3. čtvrtina 15. století

Pergamen, 272 ff.; 375x265 mm; text: česky, gotická minuskule

Vazba: dobová, dřevěné desky potažené světlou jelenicí, tepané kování

Obsah: Genesis-Příslaví Šalomounova

F. 121r: iniciála „T“ehda, mládenec amalechitský přináší Davidovi Saulovu korunu [119]

F. 132v: iniciála „Z“atím, David a Abizag

F. 236v: iniciála „B“lažený, David (perokresba)

Literatura: Burian 1955, 43-44.

/44./ Bible strahovská

Praha, Knihovna Královské kanonie premonstrátů na Strahově, *DF I 4*

Čechy, 80. léta 15. století

Papír, výjimečně pergamen, II + 413 ff.; 394x279 mm; text: latinsky, bastarda

Vazba: pozdně renesanční, kožená, zdobená slepotiskem a zlacením, chráněná zdobeným kováním, spony chybějí, mramorovaná ořízka

Obsah: úplný text bible včetně Prologu sv. Jeronýma

F. 167r: iniciála „B“eatus, David žalmista [120]

Literatura: Brodský - Pařez 2008, 109-111.

/45./ Hymnář

Praha, Knihovna Královské kanonie premonstrátů na Strahově, *DN VI 34*

Čechy, konec 15. století

Papír, 126 + 20 ff.; 290x 197 mm; text: latinsky, bastarda

Vazba: dobová, kožená, zdobená slepotiskem, chráněná kováním a opatřená sponami

Obsah: prvotisk žaltáře, hymnář

F. 2r: iniciála „B“eatus, David žalmista [121]

Kaligrafické iniciály

Literatura: Brodský – Pařez 2008, 212.

/46./ Modlitební knížka

Praha, Knihovna Národního muzea, *III H 37*

Čechy, kolem 1500

Pergamen, 290 ff.; 129x88 mm; text: česky, bastarda

Vazba: dobová, kožená, zdobená slepotiskem, chráněná zdobeným kováním a sponami, červená ořízka

F. 57v: David žalmista se modlí k Hospodinovi [122]

Literatura: Brodský 2000, 43.

/47./ Modlitby

Knihovna Hradu Křivoklát, *I e 8*

Původ: autorce textu není znám, kolem 1500

Pergamen, 112 ff.; 140x95 mm; text: autorce není znám

Vazba: mladší, kožená

Obsah: modlitby

F. 52v: král David s harfou

Literatura: Pražák 1969, 201-203.

/48./ Procesionál strahovských premonstrátů

Praha, Knihovna Královské kanonie premonstrátů na Strahově, *DF IV 19*

Českého původu, 1608

Papír, XL+281 ff.; 193x152 mm; text: latinsky

Vazba: barokní, pergamenová, hřbet kožený, řemínky chybějí, stříkaná ořízka

Obsah: procesionál

F. 153r: David žalmista

Literatura: Brodský – Pařez 2008, 129-131.

Literatura

František M. Bartoš, *Soupis rukopisů Národního muzea v Praze*, díl I. Praha 1926.

František M. Bartoš, Záhada boskovské bible. *Věstník České akademie věd a umění* LIII, 1944, s. 105-107.

Antonín Baum, O českých miniaturách. *Památky archeologické* XV, 1890-1891, s. 15-22, 85-94, 145-148, 275-280.

Bible, Písmo svaté Starého a Nového zákona. Český ekumenický překlad. Praha 2008.

Bible, překlad 21. století. Praha 2009.

Jan Bistřický – František Drnkal – Miloš Kouřil, *Průvodce po archivních fondech*. Svazek 3 – pobočka v Olomouci. Praha 1961.

Miroslav Boháček – František Čáda, *Beschreibung der mittelalterlichen Handschriften der Wissenschaftlichen Staatsbibliothek von Olmütz*. Köln 1994.

Kamil Boldan, Bohemikální iluminované rukopisy knihovny cisterciáckého kláštera v Oseku z pohledu kodikologického. *Miscellanea oddělení rukopisů a starých tisků* XVI, 1999-2000, s. 52-92.

Kamil Boldan, Bibliofil Hanuš z Kolovrat (+ 1483), Pater familias, in: *Sborník příspěvků k životnímu jubileu Prof. Dr. Ivana Hlaváčka*, Praha 2002, s. 97-114.

Pavel Brodský, *Iluminované rukopisy Národního muzea v Praze* (kandidátská disertační práce), Ústav dějin umění AV ČR, Praha 1988.

Pavel Brodský, *Katalog iluminovaných rukopisů knihovny Národního muzea v Praze*. Praha 2000.

Pavel Brodský – Jan Pařez, *Katalog iluminovaných rukopisů Strahovské knihovny*. Praha 2008.

Miroslav Burian – Jaroslav Dřimal – Antonín Friedl et al., *Moravská knižní malba XI. až XVI. století*. Katalog výstavy. Brno 1955.

Jan Czech, *Biblické příběhy v proměnách času*. Praha 2006.

František Čáda, *Rukopisy knihovny státního zámku v Kynžvartě*. Praha 1965.

Pavol Černý, Knižní malba na jižní Moravě, in: Kaliopi Chamonikola (ed.), *Od gotiky k renesanci: výtvarná kultura Moravy a Slezska 1400-1550*. Svazek 2, Brno. Brno 1999, s. 475-523.

Pavol Černý, Knižní malba na Olomoucku v 15. století, in: Ivo Hlobil - Marek Perůtka (ed.), *Od gotiky k renesanci: výtvarná kultura Moravy a Slezska 1400-1550*. Svazek 3, Olomoucko. Olomouc 1999, s. 453-489.

Pavol Černý, Středověká knižní malba, in: Pavol Černý a kol., *Du bon du coeur. Poklady francouzského středověkého umění v českých a moravských sbírkách*. Olomouc 2006, s. 37-149.

Martin Číhalík, Ještě k původu bible Boskovické, in: *Problematika historických a vzácných knižních fondů Čech, Moravy a Slezska* 1994. Brno 1995, s. 5-9.

Martin Číhalík, K otázkám pořizovatelů bible boskovické. *Umění XLVI*, 1998, s. 195-200.

Vladislav Dokoupil, *Soupis rukopisů benediktinů v Rajhradě*. Brno 1966.

Vladislav Dokoupil, *Dějiny moravských klášterních knihoven ve správě Univerzitní knihovny v Brně*. Brno 1972.

James D. Douglas (ed.), *Nový biblický slovník*. Praha 2009.

Zoroslava Drobná, Kresba v české středověké miniatuře. *Hollar XXIX*, 1957, s. 49-56.

Zoroslava Drobná, K problematice Bible boskovské. *Umění XIII*, 1965, s. 127-138.

Andreas Fingernagel – Christian Gastgeber, *Nejkrásnější bible středověku*. Praha 2009.

Antonín Friedl, *Malíři královny Alžběty*. Praha 1930.

Antonín Friedl, *Illuminované rukopisy vyšebrodské*. České Budějovice 1965.

James Hall, *Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění*. Praha, Litomyšl 2008.

Bohuslav Havránek - Josef Hrabák (ed.), *Výbor z české literatury doby husitské*, sv. 2. Praha 1964.

Václav Husa – Josef Petráň – Alena Šubrtová, *Homo faber*. Praha 1967.

Rudolf Chadraba, Tradice druhého Konstantina a řecko-perské antitéze v umění Karla IV. *Umění XVI*, 1968, s. 567-603.

Karel Chytil, Vývoj miniaturního malířství v době králů rodu Lucemburského. *Památky archeologické XIII*, 1885-1886, s. 1-10, 79-92, 151-162, 207-218, 311-316, 361-366.

Josef Jireček, Rozbor prvotního českého překladu Starého zákona. *Časopis Musea království českého XXXVIII*, 1864, s. 136-177, 288-301, 371-388.

Štěpán Kohout, *Illuminované rukopisy kapitulní knihovny olomoucké. Kánonové listy*. Olomouc 1998.

Štěpán Kohout, Sbíрка rukopisů Metropolitní kapituly Olomouc. Soupis iluminací 10.-18. století. Katalog. *Inventáře a katalogy Zemského archivu v Opavě* 25. Opava 2001.

Marie Kostílková, *Iluminované rukopisy Svatovítského chrámu*. Praha 1975.

Josef Krása, K článku o českých gotických miniaturách v Budapešti. *Umění* VII, 1959, s. 169-170.

Josef Krása, Olomoucké iluminované rukopisy. Referát o jubilejní výstavě Státní vědecké knihovny v Olomouci. *Umění* XVI, 1968, s. 413-416.

Josef Krása, Knižní malba - Katalog knižní malby, in: Jaroslav Pešina (red.), *České umění gotické 1350-1420*. Praha 1970, s. 244-303.

Josef Krása, *Rukopisy Václava IV.* Praha 1971.

Josef Krása, Studie o rukopisech husitské doby. *Umění* XXII, 1974, s. 17-50.

Josef Krása, Die Buchmalerei (Prag und Böhmen), in: Anton Legner (hrsg.), *Die Parler und der Schöne Stil 1350-1400*. Köln 2, 1978, s. 731-758.

Josef Krása, K úloze Olomouce v umění a kultuře doby Karlovy. *Historická Olomouc a její současné problémy* II, Olomouc 1979, s. 55-67.

Josef Krása, K olomouckým rukopisům 15. století. *Historická Olomouc a její současné problémy* III. Olomouc 1980, s. 113-122.

Josef Krása, Nástěnná a knižní malba 13. století v českých zemích, in: Jiří Kután (ed.), *Umění doby posledních Přemyslovců*. Roztoky u Prahy 1982, s. 23-67.

Josef Krása, Knižní malba, in: Rudolf Chadrada (red.), *Dějiny českého výtvarného umění I/2. Od počátků do konce středověku*. Praha 1984, s. 405-439, 597-612.

Josef Krása, *České iluminované rukopisy 13.-16. století*. Praha 1990.

Jan Krofta, Celostranné miniatury v brevíři klášterní knihovny v Rajhradě. *Volné Směry* XXXV, 1938-1939, s. 93-94.

Jan Květ, *Iluminované rukopisy královny Rejčky*. Praha 1931.

Vladimír Kyas, Dobrovského třídění českých biblických rukopisů ve světle pramenů, in: *Josef Dobrovský 1753-1953. Sborník statí k dvoustému výročí narození*. Praha 1953, s. 227-300.

Vladimír Kyas, *První český překlad bible*. Praha 1971.

Vladimír Kyas, *Staročeská bible drážďanská a olomoucká. Kritické vydání nejstaršího českého překladu bible ze 14. století*. Svazek I., Evangelia. Praha 1981.

Vladimír Kyas, *Staročeská bible drážďanská a olomoucká. Kritické vydání nejstaršího českého překladu bible ze 14. století*. Svazek III., Genesis-Esdráš. Praha 1988.

Vladimír Kyas – Věra Kyasová, *Staročeská bible drážďanská a olomoucká. Kritické vydání nejstaršího českého překladu bible ze 14. století*. Svazek IV., Tobiáš-Sirachovec. Paderborn 1996.

Vladimír Kyas, *Česká bible v dějinách národního písemnictví*. Praha 1997.

Jiří Mašín, Románské malířství, in: Rudolf Chadraba (red.), *Dějiny českého výtvarného umění I/1. Od počátků do konce středověku*. Praha 1984, s. 103-128.

Antonín Matějček, Bible Filipa z Padeřova, hejtmana tábořského. *Žižkův sborník*. Praha 1924, s. 149-169.

Antonín Matějček, Malířství, in: Zdeněk Wirth (red.), *Dějepis výtvarného umění v Čechách I. Středověk*. Praha 1931, s. 60-83, 240-379.

Steven L. McKenzie, *Král David životopis*. Praha 2004.

Jan Merell, *Bible v českých zemích od nejstarších dob do současnosti*. Praha 1956.

Gerd Heinz-Mohr, *Lexikon symbolů. Obrazy a znaky křesťanského umění*. Praha 1999.

Otto Pächt, A Bohemian Martyrology. *The Burlington Magazine* LXXIII, 1938, s. 192-204.

Jaroslav Pešina, Studie k malířství poděbradské doby. *Umění* VII, 1959, s. 196-227.

Jaroslav Pešina, K problematice evropského umění kolem roku 1400. *Umění* XI, 1963, s. 161-206.

Jaroslav Pešina, Obraz krajiny v české knižní malbě kolem roku 1400. *Umění* XIII, 1965, s. 233-289.

Stanislav Petr, *Soupis rukopisů knihovny při farním kostele svatého Jakuba v Brně*. Praha 2007.

Eduard Petruš, *Z rukopisných sbírek Univerzitní knihovny v Olomouci*. Praha 1959.

Eduard Petruš, Znovu k původu bible boskovské, in: *Boskovice v dějinách. Sborník příspěvků k historii města*. Boskovice 1969, s. 11-20.

Michelle Pickering (ed.), *Sto postav z Bible*. Praha 2008.

Michal Plánka, *Iluminovaná bible boskovská* (disertační práce), Filozofická fakulta MU. Brno 1952.

Jiří Pražák, *Rukopisy křivoklátské knihovny*. Praha 1969.

Jiří Pražák, *Katalog rukopisů křížovnické knihovny nyní deponovaných ve Státní knihovně ČSR*. Praha 1980.

Věra Remešová, *Ikonografie a atributy svatých*. Praha 1991.

Jan Royt, *Slovník křesťanské ikonografie*. Praha 2006.

Hynek Rulišek, *Slovník křesťanské ikonografie. Postavy, atributy, symboly*. Hluboká nad Vltavou, 2005.

Bohumil Ryba, *Soupis rukopisů a starých tisků do roku 1800 z fondů Krajské knihovny v Českých Budějovicích 1. Rukopisy biskupské knihovny v Českých Budějovicích*. České Budějovice 1974.

Bohumil Ryba, *Soupis rukopisů Strahovské knihovny Památníku národního písemnictví III*. Praha 1979.

Vojtěch Sádlo, Breviář velmistra Lva, *Od Karlova mostu II*, 1929, s. 20-37.

Gerhard Schmidt, Malerei bis 1450. Tafelmalerei-Wandmalerei-Buchmalerei, in: Karl M. Swoboda a kol., *Gotik in Böhmen*. München 1969, s. 167-321, 425-444.

Hugo Steger, *David Rex et Propheta*. Nürnberg 1961.

Karel Stejskal, K problematice českého knižního malířství václavské doby. *Umění XXII*, 1974, s. 553-567.

Karel Stejskal, České středověké divadlo. *Umění a řemesla IV*, 1976, s. 61-66.

Karel Stejskal, *Umění na dvoře Karla IV*. Praha 1978.

Karel Stejskal, Antické tradice v českém středověkém umění, in: *Antické tradice v českém umění*. Katalog výstavy. Praha 1982, s. 71-75.

Karel Stejskal, Malířství, in: Emanuel Poche (ed.), *Praha středověká*. Praha 1983, s. 493-611.

Karel Stejskal, Počátky gotického malířství, in: Rudolf Chadraba (red.), *Dějiny českého výtvarného umění I/1. Od počátků do konce středověku*. Praha 1984, s. 284-310.

Karel Stejskal, Iluze a symbol v knižní malbě první poloviny 15.století. *Umění XXXV*, 1987, s. 240-259.

Karel Stejskal, Obrazy smrti ve výtvarném umění a jejich divadelní inspirace. *Miscellanea oddělení rukopisů a vzácných tisků SK ČSR 4/2*. Praha 1987, s. 303-334.

Karel Stejskal, Poznámky ke studiu malířské výzdoby středověkých rukopisů českého původu ve Státní knihovně ČSR v Praze. *Miscellanea oddělení rukopisů a vzácných tisků SK ČSR 5*. Praha 1988, s. 27-39.

Karel Stejskal, Obrazový prostor v české knižní malbě první poloviny 15. století. *Výtvarná kultura XIII/V.*, 1989, s. 12-14 (kulér).

Karel Stejskal, K situaci českého malířství po roce 1400. *Umění XXXVII*, 1990, s. 89-100.

Karel Stejskal, Der Meister des Prager Examerons und der Meister des Krumauer Speculums. *Umění XXXVII*, 1990, s. 419-429.

Karel Stejskal – Petr Voit, *Iluminované rukopisy doby husitské*. Praha 1991.

Karel Stejskal, Iluminované bible v Čechách a jejich vztah k Západoevropské knižní malbě, in: Dalibor Papoušek – Helena Pavlincová, *Česká bible v dějinách evropské kultury*. Brno 1994, s. 97-116.

Karel Stejskal, Příspěvek k poznání malířského procesu středověkých iluminátorů. *Technologia artis IV*, 1996, s. 52-54.

Milada Studničková, Středověké iluminované rukopisy v knihovně oseckého kláštera, in: *800 let kláštera v Oseku (1196-1996)*. Katalog výstavy. Osek 1996, s. 22-30.

Milada Studničková, Las iluminaciones del Martirologio de Usuardo, in: Museu Diocesa de Girona, *Martirologio de Usuardo*. Barcelona 1998, s. 93-162.

Gude Suckale-Redlefsen, Psalmen, Psalterillustration,, in: Engelbert Kirschbaum (hrsg.), *Lexikon der christlichen Ikonographie*, Bd. III. Rom – Freiburg – Basel – Wien 1968, sl. 466-481.

Milada Svobodová, *Katalog českých a slovenských rukopisů sign. XVII získaných Národní (Univerzitní) knihovnou po vydání Truhlářova katalogu z roku 1906*. Praha 1996.

Karel Šourek, *Miniatury české bible zvané Boskovská z let 1420-30 v Studijní knihovně v Olomouci sign. III/3*. Praha 1944.

Karel Šourek, *Miniatury dvoudílné české bible zvané Olomoucká z roku 1417 – signatura III/1 v Studijní knihovně v Olomouci*. Praha 1944.

Marie Tošnerová (red.), *Průvodce po rukopisných fondech v České republice, díl I. Rukopisné fondy zámeckých, hradních a palácových knihoven*. Praha 1995.

Marie Tošnerová (red.), *Průvodce po rukopisných fondech v České republice, díl II. Rukopisné fondy archivů v České republice*. Praha 1998.

Marie Tošnerová (red.), *Průvodce po rukopisných fondech v České republice, díl III. Rukopisné fondy muzeí a galerií v České republice*. Praha 2001.

Marie Tošnerová (red.), *Průvodce po rukopisných fondech v České republice, díl IV. Rukopisné fondy centrálních a církevních knihoven v České republice*. Praha 2004.

Josef Truhlář, *Catalogus codicum manu scriptorum latinorum, qui in C. R. Bibliotheca publica atque Universitatis Pragensis asservantur*, tomus I, II. Pragae 1905/1906.

Emma Urbánková, *Rukopisy a vzácné tisky pražské Universitní knihovny*. Praha 1957.

Josef Vašica, *Z kapitulní knihovny v Olomouci. Časopis Vlastivědné společnosti musejní v Olomouci XXXVIII*, 1927.

Josef Vašica, *Bible olomoucká 1417*. 1. díl. Olomouc 1933.

Klaus Wessel, David, in: Klaus Wessel (hrsg.), *Reallexikon zur byzantinischen Kuns*, Bd. I. Stuttgart 1966, sl. 1145-1161.

Ludmila Wratislavová-Mitrovicová, *Iluminované rukopisy augustiniánského kláštera v Třeboni. Památky archeologické a místopisné XXXIX*, 1933, s. 1-13.

Robert L. Wyss, David, in: Ernst Gall – L. H. Heydenreich (hrsg.), *Reallexikon zur deutschen Kunstgeschichte*, Bd. III. Stuttgart 1954, sl. 1083-1119.

Robert L. Wyss, David, in: Engelbert Kirschbaum (hrsg.), *Lexikon der christlichen Ikonographie*, Bd. I. Rom – Freiburg – Basel – Wien 1968, sl. 477-490.

Karel V. Zap, *Klášter Osek, jeho založení a nejstarší stavitelské a jiné umělecké památky, Památky archeologické a místopisné II*, 1856, s. 178-180, 280.

Martin Zlatohlávek - Jiří Fajt, *Nevěsta v uzavřené zahradě. Katalog výstavy*. Praha 1995.

Internetové zdroje:

www.manuscriptorium.com

<http://dig.vkol.cz/>

Seznam obrazových příloh

01 Bible olomoucká, folio 134v, repro: Karel Šourek, *Miniatury dvoudílné české bible zvané Olomoucká z roku 1417 – signatura III/1 v Studijní knihovně v Olomouci*. Praha 1944.

02 Bible olomoucká, folio 180v, repro: Karel Šourek, *Miniatury dvoudílné české bible zvané Olomoucká z roku 1417 – signatura III/1 v Studijní knihovně v Olomouci*. Praha 1944.

03 Bible olomoucká, folio 259v, repro: Karel Šourek, *Miniatury dvoudílné české bible zvané Olomoucká z roku 1417 – signatura III/1 v Studijní knihovně v Olomouci*. Praha 1944.

04 Bible olomoucká, folio 264r, repro: Karel Šourek, *Miniatury dvoudílné české bible zvané Olomoucká z roku 1417 – signatura III/1 v Studijní knihovně v Olomouci*. Praha 1944.

05 Bible olomoucká, folio 267r, repro: Karel Šourek, *Miniatury dvoudílné české bible zvané Olomoucká z roku 1417 – signatura III/1 v Studijní knihovně v Olomouci*. Praha 1944.

06 Bible olomoucká, folio 269v, repro: Karel Šourek, *Miniatury dvoudílné české bible zvané Olomoucká z roku 1417 – signatura III/1 v Studijní knihovně v Olomouci*. Praha 1944.

07 Bible olomoucká, folio 272v, repro: Karel Šourek, *Miniatury dvoudílné české bible zvané Olomoucká z roku 1417 – signatura III/1 v Studijní knihovně v Olomouci*. Praha 1944.

08 Bible olomoucká, folio 276r, repro: Karel Šourek, *Miniatury dvoudílné české bible zvané Olomoucká z roku 1417 – signatura III/1 v Studijní knihovně v Olomouci*. Praha 1944.

- 09** Bible olomoucká, folio 279v, repro: Karel Šourek, *Miniatury dvoudílné české bible zvané Olomoucká z roku 1417 – signatura III/1 v Studijní knihovně v Olomouci*. Praha 1944.
- 10** Antifonář sedlecký, folio 148, www.manuscriptorium.com ze dne 23. února 2010.
- 11** Graduál královny Rejčky, folio 2v, repro: Jan Květ, *Iluminované rukopisy královny Rejčky*. Praha 1931.
- 12** Chorální kniha královny Rejčky, folio 8, repro: Jan Květ, *Iluminované rukopisy královny Rejčky*. Praha 1931.
- 13** Chorální kniha královny Rejčky, folio 43r, repro: Jan Květ, *Iluminované rukopisy královny Rejčky*. Praha 1931.
- 14** Chorální kniha královny Rejčky, folio 70v, repro: Jan Květ, *Iluminované rukopisy královny Rejčky*. Praha 1931.
- 15** Chorální kniha královny Rejčky, folio 86, repro: Jan Květ, *Iluminované rukopisy královny Rejčky*. Praha 1931.
- 16** Breviář probošta Vítka, folio 1r, www.manuscriptorium.com ze dne 23. února 2010.
- 17** Breviář probošta Vítka, folio 9v, www.manuscriptorium.com ze dne 23. února 2010.
- 18** Breviář probošta Vítka, folio 11v, www.manuscriptorium.com ze dne 23. února 2010.
- 19** Breviář probošta Vítka, folio 14r, www.manuscriptorium.com ze dne 23. února 2010.

- 20** Breviář probošta Vítka, folio 18r, www.manuscriptorium.com ze dne 23. února 2010.
- 21** Breviář probošta Vítka, folio 24r, www.manuscriptorium.com ze dne 23. února 2010.
- 22** Breviář probošta Vítka, folio 30v, www.manuscriptorium.com ze dne 23. února 2010.
- 23** Breviář probošta Vítka, folio 45r, www.manuscriptorium.com ze dne 23. února 2010.
- 24** Žaltář karlštejské kapituly, folio 9r, www.manuscriptorium.com ze dne 23. února 2010.
- 25** Žaltář karlštejské kapituly, folio 54r, www.manuscriptorium.com ze dne 23. února 2010.
- 26** Breviář Liber viaticus, folio 9v, www.manuscriptorium.com ze dne 23. února 2010.
- 27** Breviář Liber viaticus, folio 9v, www.manuscriptorium.com ze dne 23. února 2010.
- 28** Breviář Liber viaticus, folio 15v, www.manuscriptorium.com ze dne 23. února 2010.
- 29** Breviář Liber viaticus, folio 19v, www.manuscriptorium.com ze dne 23. února 2010.
- 30** Breviář Liber viaticus, folio 24r, www.manuscriptorium.com ze dne 23. února 2010.

31 Breviář Liber viaticus, folio 28r, www.manuscriptorium.com ze dne 23. února 2010.

32 Breviář Liber viaticus, folio 33v, www.manuscriptorium.com ze dne 23. února 2010.

33 Breviář Liber viaticus, folio 38r, www.manuscriptorium.com ze dne 23. února 2010.

34 Bible ze Sadské, 2. svazek, folio 36v, www.manuscriptorium.com ze dne 23. února 2010.

35 Bible ze Sadské, 2. svazek, folio 63v, www.manuscriptorium.com ze dne 23. února 2010.

36 Bible ze Sadské, 2. svazek, folio 285r, www.manuscriptorium.com ze dne 23. února 2010.

37 Bible Kunše oltářníka, folio 95v, www.manuscriptorium.com ze dne 23. února 2010.

38 Bible Kunše oltářníka, folio 104v, www.manuscriptorium.com ze dne 23. února 2010.

39 Bible Kunše oltářníka, folio 171r, www.manuscriptorium.com ze dne 23. února 2010.

40 Bible Kunše oltářníka, folio 173r, www.manuscriptorium.com ze dne 23. února 2010.

41 Bible Kunše oltářníka, folio 174v, www.manuscriptorium.com ze dne 23. února 2010.

42 Bible Kunše oltářníka, folio 176r, www.manuscriptorium.com ze dne 23. února 2010.

43 Bible Kunše oltářníka, folio 178r, www.manuscriptorium.com ze dne 23. února 2010.

44 Bible Kunše oltářníka, folio 180r, www.manuscriptorium.com ze dne 23. února 2010.

45 Bible Kunše oltářníka, folio 181v, www.manuscriptorium.com ze dne 23. února 2010.

46 Bible Václava IV., 2. svazek, folio 55r, repro: Josef Krása, *Rukopisy Václava IV.* Praha 1971.

47 Bible Václava IV., 2. svazek, folio 56r, repro: Josef Krása, *Rukopisy Václava IV.* Praha 1971.

48 Bible Václava IV., 2. svazek, folio 63, repro: Josef Krása, *Rukopisy Václava IV.* Praha 1971.

49 Bible Václava IV., 2. svazek, folio 108r, repro: Josef Krása, *Rukopisy Václava IV.* Praha 1971.

50 Bible Václava IV., 3. svazek, folio 5r, repro: Josef Krása, *Rukopisy Václava IV.* Praha 1971.

51 Bible Václava IV., 3. svazek, folio 17r, repro: Josef Krása, *Rukopisy Václava IV.* Praha 1971.

52 Bible Václava IV., 3. svazek, folio 25r, repro: Josef Krása, *Rukopisy Václava IV.* Praha 1971.

53 Psalterium horis canonicis adaptatum, folio 10v, repro: Karel Stejskal - Petr Voit, *Iluminované rukopisy doby husitské*. Praha 1991.

54 Breviář probošta Jana z Roudnice, folio 18r, www.manuscriptorium.com ze dne 15. dubna 2010.

55 Bible, folio 205v, <http://dig.vkol.cz> ze dne 19. dubna 2010.

56 Bible, folio 212v, <http://dig.vkol.cz> ze dne 19. dubna 2010.

57 Bible, folio 217r, <http://dig.vkol.cz> ze dne 19. dubna 2010.

58 Bible, folio 221v, <http://dig.vkol.cz> ze dne 19. dubna 2010.

59 Bible, folio 226r, <http://dig.vkol.cz> ze dne 19. dubna 2010.

60 Bible, folio 231v, <http://dig.vkol.cz> ze dne 19. dubna 2010.

61 Bible, folio 236v, <http://dig.vkol.cz> ze dne 19. dubna 2010.

62 Bible, folio 242r, <http://dig.vkol.cz> ze dne 19. dubna 2010.

63 Augustinus super Psalmos, folio 2v, repro: Pavel Brodský, *Katalog iluminovaných rukopisů knihovny Národního muzea v Praze*. Praha 2000.

64 Breviář Benedikta z Valdštejna, folio 20r, www.manuscriptorium.com ze dne 15. dubna 2010.

65 Breviář Benedikta z Valdštejna, folio 30r, www.manuscriptorium.com ze dne 15. dubna 2010.

66 Breviář Benedikta z Valdštejna, folio 37v, www.manuscriptorium.com ze dne 15. dubna 2010.

- 67** Breviář Benedikta z Valdštejna, folio 50v, www.manuscriptorium.com ze dne 15. dubna 2010.
- 68** Bible Petra Zmrzlíka ze Svojšína, repro: Josef Krása, *České iluminované rukopisy 13.-16. století*. Praha 1990.
- 69** Bible Petra Zmrzlíka ze Svojšína, repro: Josef Krása, *České iluminované rukopisy 13.-16. století*. Praha 1990.
- 70** Bible Petra Zmrzlíka ze Svojšína, repro: Josef Krása, *České iluminované rukopisy 13.-16. století*. Praha 1990.
- 71** Bible písaře Zikmunda z Domažlic, folio 111v, www.manuscriptorium.com ze dne 15. dubna 2010.
- 72** Bible písaře Zikmunda z Domažlic, folio 122r, www.manuscriptorium.com ze dne 15. dubna 2010.
- 73** Krumlovský sborník, folio 16r, www.manuscriptorium.com ze dne 15. dubna 2010.
- 74** Krumlovský sborník, folio 17v, www.manuscriptorium.com ze dne 15. dubna 2010.
- 75** Krumlovský sborník, folio 18v, www.manuscriptorium.com ze dne 15. dubna 2010.
- 76** Krumlovský sborník, folio 20v, www.manuscriptorium.com ze dne 15. dubna 2010.
- 77** Krumlovský sborník, folio 22r, www.manuscriptorium.com ze dne 15. dubna 2010.
- 78** Krumlovský sborník, folio 25v, www.manuscriptorium.com ze dne 15. dubna 2010.

- 79** Krumlovský sborník, folio 29r, www.manuscriptorium.com ze dne 15. dubna 2010.
- 80** Krumlovský sborník, folio 30v, www.manuscriptorium.com ze dne 15. dubna 2010.
- 81** Krumlovský sborník, folio 41r, www.manuscriptorium.com ze dne 15. dubna 2010.
- 82** Krumlovský sborník, folio 42r, www.manuscriptorium.com ze dne 15. dubna 2010.
- 83** Krumlovský sborník, folio 42v, www.manuscriptorium.com ze dne 15. dubna 2010.
- 84** Krumlovský sborník, folio 44r, www.manuscriptorium.com ze dne 15. dubna 2010.
- 85** Misál-rituál, folio 8r, repro: Karel Stejskal - Petr Voit, *Iluminované rukopisy doby husitské*. Praha 1991.
- 86** Bible boskovická, folio 117r, www.manuscriptorium.com ze dne 15. dubna 2010.
- 87** Bible boskovická, folio 130r, www.manuscriptorium.com ze dne 15. dubna 2010.
- 88** Bible boskovická, folio 159v, www.manuscriptorium.com ze dne 15. dubna 2010.
- 89** Bible boskovická, folio 236v, www.manuscriptorium.com ze dne 15. dubna 2010.
- 90** Bible boskovická, folio 239r, www.manuscriptorium.com ze dne 15. dubna 2010.
- 91** Bible boskovická, folio 242r, www.manuscriptorium.com ze dne 15. dubna 2010.
- 92** Bible boskovická, folio 244r, www.manuscriptorium.com ze dne 15. dubna 2010.
- 93** Bible boskovická, folio 247v, www.manuscriptorium.com ze dne 15. dubna 2010.
- 94** Bible boskovická, folio 252v, www.manuscriptorium.com ze dne 15. dubna 2010.

- 95** Breviář, folio 8, repro: Pavol Černý, Knižní malba na Olomoucku v 15. století, in: Ivo Hlobil - Marek Perůtka (ed.), *Od gotiky k renesanci: výtvarná kultura Moravy a Slezska 1400-1550*. Svazek 3, Olomoucko. Olomouc 1999.
- 96** Liber hymnorum, folio 1v, repro: Pavel Brodský, *Katalog iluminovaných rukopisů knihovny Národního muzea v Praze*. Praha 2000.
- 97** Bible Filipa z Padeřova, folio 211v, repro: Vladimír Kyas, *Česká bible v dějinách národního písemnictví*. Praha 1997.
- 98** Bible Duchkova, folio 221r, repro: Vladimír Kyas, *Česká bible v dějinách národního písemnictví*. Praha 1997.
- 99** Žaltář Hanuše z Kolovrat, folio 2v, www.manuscriptorium.com ze dne 15. dubna 2010.
- 100** Žaltář Hanuše z Kolovrat, folio 30r, www.manuscriptorium.com ze dne 15. dubna 2010.
- 101** Žaltář Hanuše z Kolovrat, folio 51v, www.manuscriptorium.com ze dne 15. dubna 2010.
- 102** Žaltář Hanuše z Kolovrat, folio 87r, www.manuscriptorium.com ze dne 15. dubna 2010.
- 103** Bible Šellenberská, folio 336r, repro: Pavel Brodský – Jíří Pařez, *Katalog iluminovaných rukopisů Strahovské knihovny*. Praha 2008.
- 104** Bible Zamojských, folio 142r, www.manuscriptorium.com ze dne 15. dubna 2010.
- 105** Bible Zamojských, folio 157r, www.manuscriptorium.com ze dne 15. dubna 2010.

106 Bible Zamojských, folio 279v, www.manuscriptorium.com ze dne 15. dubna 2010.

107 Bible Zamojských, folio 285v, repro: Vladimír Kyas, *Česká bible v dějinách národního písemnictví*. Praha 1997.

108 Bible Zamojských, folio 288v, www.manuscriptorium.com ze dne 15. dubna 2010.

109 Bible Zamojských, folio 301r, www.manuscriptorium.com ze dne 15. dubna 2010.

110 Bible-Starý zákon kutnohorský, folio 115r, www.manuscriptorium.com ze dne 15. dubna 2010.

111 Bible-Starý zákon kutnohorský, folio 126v, www.manuscriptorium.com ze dne 15. dubna 2010.

112 Cardův Starý zákon, folio 132r, www.manuscriptorium.com ze dne 15. dubna 2010.

113 Bible husitského kněze, folio 103r, www.manuscriptorium.com ze dne 15. dubna 2010.

114 Bible husitského kněze, folio 117v, www.manuscriptorium.com ze dne 15. dubna 2010.

115 Bible husitského kněze, folio 224r, www.manuscriptorium.com ze dne 15. dubna 2010.

116 Bible husitského kněze, folio 225r, www.manuscriptorium.com ze dne 15. dubna 2010.

117 Bible husitského kněze, folio 252v, www.manuscriptorium.com ze dne 15. dubna 2010.

118 Žaltář, folio 5r, repro: Pavel Brodský, *Katalog iluminovaných rukopisů knihovny Národního muzea v Praze*. Praha 2000.

119 Starý zákon mikulovský, folio 121, repro: Jan Merell, *Bible v českých zemích od nejstarších dob do současnosti*. Praha 1956.

120 Bible strahovská, folio 167r, repro: Pavel Brodský – Jiří Pařez, *Katalog iluminovaných rukopisů Strahovské knihovny*. Praha 2008.

121 Hymnář, folio 2r, repro: Pavel Brodský – Jiří Pařez, *Katalog iluminovaných rukopisů Strahovské knihovny*. Praha 2008.

122 Modlitební knížka, folio 57v, repro: Pavel Brodský, *Katalog iluminovaných rukopisů knihovny Národního muzea v Praze*. Praha 2000.

Obrazové přílohy

/01/ *Bible olomoucká*, 134v, na příkaz krále Davida je probodnut mládenec amalechitský, který zabil poraženého Saula

/02/ *Bible olomoucká*, 180v, levité pod vedením krále Davida přenášejí na Sion truhlu Boží

/03/ Bible olomoucká, 259v, král David s kejlíři

/04/ Bible olomoucká, 264r, pomazání Davida na krále

/05/ *Bible olomoucká*, 267r, Hospodin seslal Davidovi proroka Nátana

/106/ Bible olomoucká, 269v, patrně král Saul pronásledující Davida

107/ Bible olomoucká, 272v, král David prosí Hospodina o pomoc proti Pelištejským

108/ Bible olomoucká, 276r, král David obklopený hudebníky

/09/ *Bible olomoucká*, 279v, levité v čele s králem Davidem přenášejí na Sion truhlu Boží

Summary

Bachelor thesis iconography of the Old Testament King David. Briefly describe the biblical story, which builds on the iconography. The challenge is to focus on the representation of King David in the Bible of Olomouc, which is depicted a total of nine times. Two of these images is accompanied by a historical book of the Bible, the remaining seven images are linked to the Psalter. Representation in the Psalter are unusually thematically rich. Represent David in response to the classical division of the Psalter, but modify the representation of their own way. David is pictured here in a society such as jugglers and musicians who play various musical instruments. The thesis aims to find a representation analogous to those images. Based on the division of the psalter is the Gothic manuscripts, in which you can find a picture of David. The catalog presents manuscripts of the Czech and Moravian origin, showing King David. Some manuscripts are displayed in response to David's Psalter division into eight sections. These are concentrated attention as they are matched to a representation in the Bible of Olomouc. Most manuscripts presents David as part of a simple figural initials. In several cases, the beginnings of Psalms, decorated with ornamental initials only. In contrast, the Bible of Olomouc offers a wealth of figural scenes in the countryside. This thesis focuses on finding the analogous representation primarily in contemporary scriptures, Psalter and the Breviary. Manuscripts with pictures of David are presented in chronological order catalog, which is equipped with basic bibliographic data. Individual manuscripts are assigned the review of the literature. Pictorial supplement to the catalog is attached in digital form on CD-ROM. Images were acquired through the project internet resources *Manuscriptorium*.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Pavla Jančíková
Katedra:	Dějiny umění
Vedoucí práce:	doc. Ing. PhD. Pavol Černý
Rok obhajoby:	2010

Název práce:	Zobrazení starozákonního krále Davida v Bibli olomoucké a jeho ikonologický význam.
Název v angličtině:	The Representation of the Old Testament King David in the Bible of Olomouc and his iconological signification.
Anotace práce:	Bakalářská práce se zabývá ikonografií krále Davida a jeho zobrazeními v Bibli olomoucké (1417). K nim se snaží najít analogická zobrazení z jiných gotických rukopisů. Na základě žaltářových členění dochází k porovnání těchto vyobrazení s těmi v Bibli olomoucké.
Klíčová slova:	Bible olomoucká, starozákonní král David, ikonografie, žaltář
Anotace v angličtině:	Bachelor thesis <i>The Representation of the Old Testament King David in the Bible of Olomouc and his iconological signification</i> iconography of King David and his views on the Bible of Olomouc (1417). These are analogous to trying to find the views of other gothic manuscripts. Based Psalter breakdown is to compare these images with those in the Bible of Olomouc.
Klíčová slova v angličtině:	Bible of Olomouc, Old Testament King David, Ikonography, Psalter
Přílohy vázané v práci:	9 obrazových příloh, CD-ROM
Rozsah práce:	91 stran
Jazyk práce:	čeština